

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

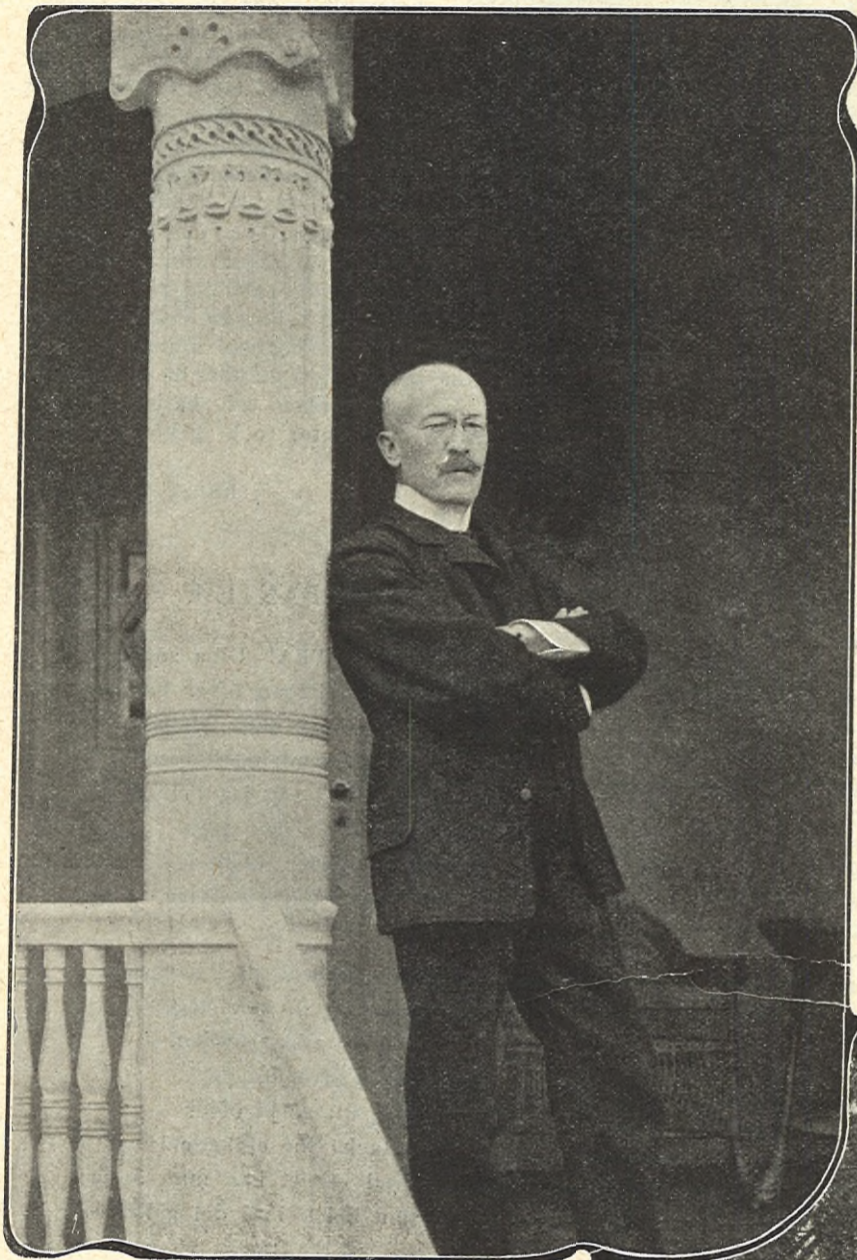

ILLUSTRERAD TIDNING IDUN FÖR · KVINNAN · OCH · HEMMET

LÖRDAGEN DEN 7 NOVEMBER 1903.

N:R 45 (880)

EN STOCKHOLMSARKITEKT.

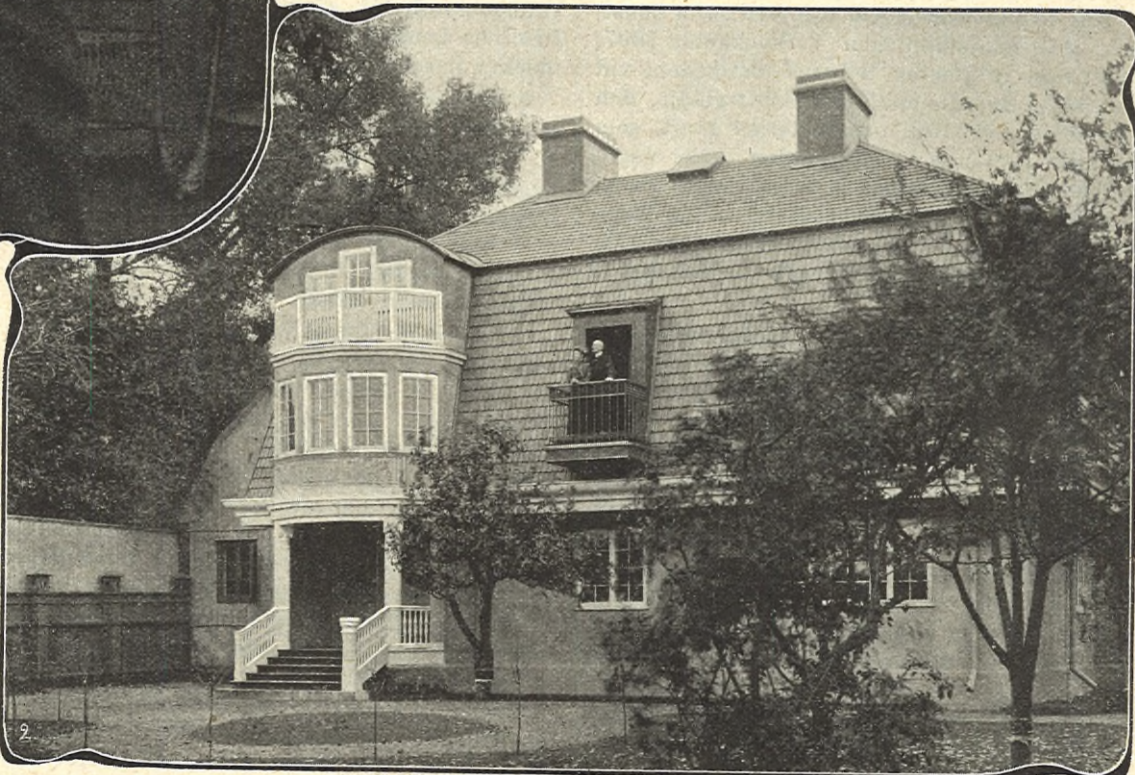
SKULLE STÄDERNA icke förtjäna att älskas? Är det endast den oberörda naturen med skog och teg, med sjö och älf, som ger skönhetsintryck? Kan slätten med sin ljudrika tystnad en spök-mörk höstafton eller kusten med vågornas orgelspel mellan solfärgade klippor eller skogen med sina vaggande pelarkolonnader en ilsket blåsande vårdag skänka de hungrande sinnena starkare lustförmåelser eller tala till dem med finare röster ur livets innersta än den underbara förening af natur och kultur, som kallas en storstad?...

Vi voro ett tretal kringflackande stockholm-mare, som en augustikväll hvilade ut vid de bruna träborden i Nassauer Keller i Nürnberg i behagligt sällskap med hvarandra och en

butelj ypperligt portvin. Tröttheten sjöng som en dallrande äols-harpa i våra nerver och våra hjärnor voro mättade af intryck från den gamla Kaiserburgs gårdar och salar, från Dürer Haus' bjälkburna kamrar, där den genialiske kopparstickarens verk vittna om inner-ligheten och fantasistyrkan i en konst, som ännu i dag söker sin motsvarighet; på våra näthinnor trängdes reflexerna från det ålder-domliga Nürnbergs slingrande gator och oregelbunda torg, där en strålande medeltidsarkitektur gör hvarje fasad till en konstnärlig fantasilek och hvarje dunkel gränd till en tysk folksaga. Vi kände det förflutnas luft omsvepa oss under Nassauer Kellers 500-åriga krysshvalf, och det skulle alls ej väckt vår häpnad, om Hans Sachs, efter slutadt dagsarbete i sin verkstad, kommit utför den långa trappan, bänkat sig vid vår sida och sjungit en af sina mästersånger.

När vi tömt vårt vin, begåfvo vi oss åter ut på vandring för att se, hur den gamla riksstaden tog sig ut i kvällsbelysning. Det hade regnat under dagen, ett fint duggregn ur tunna solgenombrutna skyar, hvilkas silfverfärgade töcken förlänat Nürnbergsarkitekturens fantasifulla linjer en delikat mjukhet. Nu blåste en varm sydlig vind öfver den bayerska slätten och ref i tu skyarnas tyll, så att de foro i väg åt norr, medan en cirkelrund måne, en smula sliten i ena kanten, tycktes sväfva som en slungad jättetalldisk af skinande silfver i motsatt riktning.

Ur Karolinenstrasses mynning kommo vi ut på den ljusstrålande och folkvimlande Königsstrasse och midt framför våra ögon växte den härliga S:t Lorenzkyrkans båda torn upp i rymden, pressande mellan sig det vackra rosettfönstret, i hvars tusentals facetter månlyuset glittrade. Bakom oss höjde Nassauer Haus sina väldiga, af små hörntorn flankerade fasad, ett smycke i raden af de många beundransvärda privatbyggnader, som kanta den nyckfullt krökta gatan. Vi begåfvo oss utför backen och trampade efter några minuter den hvälfda museibryggan, under hvilken stenbågar Pegnitz' bruna vatten gled fram så ljudlöst, som om det ej velat väcka de gamla på stranden stående husen ur deras ro.

1. ARKITEKTEN F. BOBERG PÅ TRAPPAN TILL SIN NYA VILLA »VINTRA» Å DJURGÅRDEN.
2. VILLANS YTTRE. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

Anblicken af den kanalliknande strömfåran med sina brohvalf, byggnaderna med de framspringande loftnen, ljusen i de små blyinramade rutorna, de tvärsluttande taken, som nedtill dränktes i tät skugga, gaflarnes spetsar, perspektiven af djupa, ljusprickade gränder med lustiga gamla skyltar öfver skulpterade stenportaler — allt stundtals öfverströmmadt af den sydtyska månens silfverljus — tedde sig som en hänförande poetisk syn, en holländsk målning med dess varma clair-obscur och djupa karaktäristik.

Det var den pietetsfullt bevarade medeltidsstadens poesi, som från alla håll strömmade in på oss, och den argaste stadsförmåre med den ingrodde föreställningen, att ett storstadssamhälle nödvändigtvis måste vara ett konglomerat af smutsiga gränder, banalagator, tråkiga bostadskaserner, lyx och fattigdom i fördärfbringande sammanställning, samt att naturen, fjärran från stadsportarna, är det enda saliggörande, han måste här ge sig på nåd och onåd inför den betagande tafan.

Och är han svensk, gör han det så länge han befinner sig under förtrollningen af en sådan gammal konstfullt sirad krönikebok i sten som Nürnberg, hvars arkitektur och plan organiskt vuxit fram ur invånarnes skönhetsbehof och i följd af deras traditioner och kultur; dock hinner han knappast återse sin egen stad däruppe på holmarne i den svenska skärgården, förrän hans entusiasm bytes i harm inför all den vandalism, dumhet och själfvisshet, som förgripa sig på ett verk, hvilket kunnat bli en af världens skönaste städer, men där nu en liten flock arkitekter och konstnärer kämpa en hård, ofta gagnlös kamp mot en känslolös stadsstyrelses barbari.

Bland dessa våra stridande stockholmsarkitekter är Ferdinand Boberg onekligen en af de kraftigaste individualiteterna med fin konstnärlig fantasi och skarp blick för de praktiska krafven i lycklig förening.

Hur festligt vacker var icke den stora konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, tack vare arkitekten Bobergs idérikedom vid det helas anordnande! Den arbetsglädje, den uppvisning af ideell och materiell kraft, som då ägde rum ute på Djurgården under några soliga sommarmånader, kom till synes redan i hallarnes arkitektoniska linjer, i de flaggsmyckade minareterna, hvilka varsnades vida omkring och reste sig som jublande förkunnare af arbetets ära.

Tre år senare ryckte den kække konstnären in på Marsfältet i Paris med sin svenska villa, som vid nationernas gata, där den stod bland mer eller mindre prålände grannar, väckte både opposition och sympati. I alla händelser var den originell och landsmännen trufdes godt inom dess väggar, som doftade af hemlandets furor.

Från dessa arkitektur-käserier, sprudlande af glada idéer och försvunna efter några månaders tillvaro i sorl och festvimmel, vända vi oss mot de bestående byggnadsverk, hvarmed arkitekten Boberg fått göra karaktäristiska och prydnade isättningar i »Mälardrottningens» eljes så mycket förfuskade klädebonad.

Det är då, för att gå i kronologisk ordning, först den om en gammal Vasaborg erinrande byggnad, som reser sig vid Norra bantorget och inrymmer Nobelinstitutets bibliotek; vidare det palats, som efterträdt det forna Bondeska

HERR OCH FRU BOBERG I SIN STUDIO. A. BLOMBERG FOTO.

i kvarteret Rosenbad vid Norrström och till sist det i dagarna invigda nya posthuset. Dessa byggnader ha alla tre ett gemensamt drag, nämligen den slutna kraft, som talar ur proportionerna och förenar desamma till ett organiskt helt.

Vi sakna ännu i stort sedt en för vårt land egenartad modern arkitektur, en sådan, som afspeglar något af vår nations grundlyne och är ett adekvat uttryck för vårt folks nutida lefnadsbehof och dagliga id i samma grad som vår moderna målarkonst och moderna diktning skänka oss aftryck af vår andliga fysionomi. De dristiga ansatser, som då och då göras af våra arkitekter, visa emellertid, att de sträfva efter nationella idéer, och de Bobergska byggnaderna med sin kraftiga formgivning och sin sparsamhet i detaljutsmyckningen vittna i mångt och mycket, att deras upphofsman är vårt grundlyne på spåren.

Det nya posthuset står tills vidare som sin mästaress fullödigaste verk; för hvarje ny dag skall dess måttfulla skönhet växa in i vårt medvetande, hvarje gång vi gå förbi dess fasad eller träda in under hallens guirland-sirade krysshvalf, skola våra ögon smekas af frisernas konstnärliga idérikedom, af färgernas utsökta harmoni och materialets ädelhet.

Som våra läsare erinra sig, återgaf Idun i sitt förra nummer bl. a. ett par afbildningar af arkitekten Bobergs projekterade herregårdsbyggnad på den blifvande St Louis-utställningen i Amerika, ett hus, som om det kommer till stånd, och det har man all anledning att hoppas, torde bli en kär tillflykt för våra landsmän därute.

Den, hvars fantasi danar så tilltalande bönningar åt andra, kan emellertid göra kraf på att själf få bygga sig ett hem med individuell prägel, där skaparlusten får arbeta i fred för osköna intryck från stockholmska dussingator. Och ett sådant soligt och fantasilifvande hem har arkitekten Boberg nyligen timrat färdigt åt sig och sin hustru ute på Djurgården, tätt intill stranden, i grannskapet af Valdemarsudde. Där ligger villa »Vintra», dold för allfarvägen af murar och träd, och röjer med sin pelarprydd förstugutrappa, sitt inbjudande dalrum på nedre botten, sin ljusa, takhöga »studio», sina gäst- och hvardagsrum en trappa upp under det brutna tegeltaket, att det är ett konstnärspår, som bygger och bor därinom.

Nedanför en gammaldags gårdsplan, beskuggad af åldriga träd, gungar saltsjön med sina framilande båtar, växlande fysionomi allt efter

dygnets timmar — än gnistrande i sol, än suddig af dimma och rök, än djupsvart med guldreflexer från framglidande lanternor och illuminerade kajutfönster — medan vagnsbullret från Stockholms granitgator och slamret från Södra varfvets hundratals hamrande skeppsbyggare bekräfta stadens omedelbara grannskap.

Från dalrummets låga fönster ser den konstnärliga byggmästaren nu om aftnarna ljusen tändas på söders terrasser, och i sin fantasi drömmer han skönhet åt Stockholm, drömmer, att den staden, som han af hjärtat håller af, är vacker som ingen annan, att allt hvad naturen lagt i ordning åt konsten att fullfölja och utveckla, har blifvit iakttaget, och att våldförandet på dess originella stads-karaktär är en omöjlighet, så länge den har en af estetisk känsla och stark allmänanda be-

själad kommunalstyrelse att lita till.

Men när nästa dag bryter in, dräpes fantasi-leken af en kärf verklighets klumpiga nivelleringsyxor, och på nytt ständar då den ojämna striden mellan skönhet och barbari, mellan konstnärliga arkitekter och grymma stads-vandaler.

ERNST HÖGMAN.

EMIGRANTER.

MODER SVEA! Dina söner
draga fjärran öfver hafven.
Hvarför låter du dem tvingas
till att gripa vandringsstafven?
Nyss i hamnen såg jag tvänne
unga män sitt afsked taga
ifrån dina bygder, moder,
för att bort i fjärran draga.

Rak och bredbent stod den ene,
när man drog in ankartågen.
Trotsigt föllo afskedsorden,
klingande utöfver vågen:
»Ingenting att sörja öfver
och att tacka för ej heller!
Fosterland — det kan man finna
hvar som helst, ifall det gäller.»

Moder, den har du förlorat,
evigt afsked han dig säger! —
»Nej, jag svarar, ty förlora
kan man endast, hvad man äger.

Fin, hvit och fraiche blir hy och hud om man alltid tvättar sig med

F. Pauli's Balsamtval,

som innehåller de för huden mest välgörande hygieniska ämnen och balsamer. Prisbelönt London, Paris, Wien, Chicago, Stockholm med guldmedalj. F. Pauli's Balsamtval öfverträffar alla andra.

Vårda tänderna. Enligt framstående läkares och tandläkares ojäfviga intyg är F. PAULI'S AZYMOL det yppersta af alla medel för munhygien, äfvensom för sårbehandling, ekzem, finnar, hudrodnader, reformar o. d. Azymol erhöi guldmedalj i London 1899 såsom bästa anti-septiska munvatten.

Den, som med ett sådant afsked till sin moder strax var färdig, honom har jag ej förlorat, ty han var mig icke värdig».

Men i aktern stod den andre, stödd med hakan emot handen, tankfullt stirrande mot kusten, tills den sjönk vid himlaranden, som om han dess sista linjer in i hjärtats tafla ristat, tåren skälfvande i ögat — —
»Ve mig, ve, den har jag mistat!»

Moder, nej, jag kan ej bära, att du så förtviflad gråter — icke har du honom mistat, nej, var viss, han kommer åter! Den, som vid ditt hjärta hvilat, ej står ut med att dig sakna, han skall gå i tunga drömmar, tills hos dig han sist får vakna.

Ställ i ordning på hans kammar!
Här är icke tid att sörja.
Laga så att brasan flamar, och till välkomst rusta börja!
Och med dubbel ifver vårda dig om hvarje minsta broder, att du skyddar, dem du äger, och får hem de andra, moder!

CARL ANSHELM.

SOPHIA-SYSTRARNA.

SOPHIA-HEMMET, stiftadt och alltfört med varm kärlek och aldrig tröttnande omsorg omfattadt af h. m. drottningen, torde i de flestas föreställning vara detsamma som sjukhemmet vid Valhallavägen, där kärleksfull vård lämnas åt lidande. Många hafva ock utan tvifvel rik orsak att för egen, anhörigas eller vänners del tacka för den goda hjälp, som där skänkts, lidandet må hafva häfts eller slutet lindrats.

Såsom icke minst välgörande har mången förvisso ock känt den anda af frimodighet och friskhet, hvilken där såsom varmt solljus genomtränger det allvar, som helt naturligt måste hvila öfver ett sjukhem.

Men Sophiahemmet är något mer än sjukhem. Det är i främsta rummet en anstalt för utbildandet af sjukvårdarinnor och har såsom sådant, såväl genom den omsorg, som nedlägges på denna utbildning, som icke minst

genom bildade, unga kvinnors införande i kärlekstjänst bland de lidande, verkat i hög grad uppräckande och välgörande på sjukvården i hela vårt land.

För närvarande äro ock ett 100-tal Sophiasystrar spridda i hela landet och utföra sitt välsignelserika arbete å lasarett, sjukhem, epidemi- och barnsjukhus, sanatorier, sjukstugor, enskilda hem m. m. Hvem kan väl till fullo uppskatta värdet af denna kärlekstjänst!

Men en sjuksköterskas krafter stå i regeln icke länge bi. Om hon, såsom ju alla önska och vänta, på fullt allvar hängifver sig åt sitt arbete, brytes hon ofta ned vid en ålder, då andra ännu kunna utveckla full kraft; och hvad, som därvid mången gång tär mer än det kräfvande arbetet, är, särskildt hos djupare anlagda naturer, medkänslan med de lidande och sörjande.

Skulle icke en hvar, som det kan, och särskildt de många, som på ett eller annat sätt redan stå i tacksamhetsskuld till Sophiahemmet och dess systrar, samt måhända ock känna behof af att få i gärning ådagalägga sin tacksamhet, vilja kraftigt bidra till beredande, under den ena eller andra formen, af en jämförelsevis bekymmerfri hvilodid efter arbetet åt dem, som så förslitit sina krafter i kärlekens tjänst?

Det finnes nu en pensionskassa för Sophiahemmets sjuksköterskor, om hvars främjande Sophiahemmet allt ifrån början af sin tillvaro varit synnerligen angeläget, hvilket ock ihågkommit med frikostiga donationer och som är fotad på grunder, hvilka ansluta sig till Sophiahemmets grundsatsen i öfrigt.

Så tillförsäkras bland annat hvarje delägare däri pension icke blott efter egna insättningar, utan ock genom tillskott från Sophiahemmet för hvarje tjänstear. Då denna kassa emellertid ännu endast kan anses vara stadd i sin begynnelse, behöfver den, för att få bärkraft i mån af tillväxt i antalet delägare, kraftigt stöd i form af frivilliga gåfvor från allmänheten.

Men hvart taga pensionärerna sin tillflykt? En och annan torde återförenas med anhöriga, som hon vid inträdet i Sophiahemmet nödgats lämna, eller, om någon kraft därtill finnes öfrig, ägna sig åt något annat, mindre kräfvande arbete. Men mången syster står också vid den åldern ensam i lifvet, utan kraft eller håg att börja något nytt. Dessutom kan det vara påkostande nog för henne att helt lämna det hem, som hon under många år vant sig att betrakta som sitt.

Huru välkommet vore då ej tillfället att finna plats i ett ålderdomshem inom Sophiahemmets område, där den från det egentliga arbetet aflösta fortfarande kan lefva med i anstaltens lif och såsom en god traditionens bärarinna ännu en tid göra sin mognade erfarenhet fruktbarande såväl genom goda råd till yngre systrar som ock genom tillfälliga tjänster, i den mån krafterna tillåta.

Hvilken välsignelse, om det hemmet då ock såsom ett förenadt hvilo- och ålderdomshem får öppna sin dörr för en och annan, ännu arbetande syster, som behöfver för längre eller kortare tid afbryta sitt arbete för att hämta nya krafter.

Låtom oss villigt räcka våra händer för tillmötesgående af detta dubbla behof för Sophiasystrarnas räkning genom offervilligt deltagande i den julmarknad, som under kronprinsessans beskydd för detta ändamål kommer att äga rum i Stockholm 26—28 i denna månad.

PÅ JONAS LIE'S 70-ÅRS DAG. *

NÄR JONAS LIE slungade lagboken och blef diktare, var icke Pinden för honom en terra incognita. Han hade redan ofta gästtat sånggudinnorna — skrifvit »fortällinger» i tidningar och tidskrifter och stundom äfven sysslat med versfötter och rim, ja, han hade till och med debuterat med en liten samling dikter. Men som han sade i företalet till denna bok: han gaf endast gästroller i litteraturen — diktandet var honom en angenäm rekreation efter arbetet öfver rättsprotokoll och inlagor. Hans lifsgärning var advokatens, och »skal man blive noget tilgavns her i verden, maa man ofre kaldet sin hele, udelte kraft». Innerst bar han dock en varm kärlek till dikten, och när den stora kraschen kom och gjorde hans borgerliga ställning ohållbar, var det väl därför ej med alltför tungt hjärta han valde diktarens fria, om icke alltid rosenströdda lefnadsbana.

I sina förstlingsdikter hade Lie besjungit sin hembygd, det vilda och storslagna Nordland, och i sina fortällinger skildrat det säragna folk, som brukar den magra jorden däruppe mellan fjäll och fjord och som då ännu bevarade gammaldags bruk och sedvänjor, oberördt af en modern kultur, som dock snart skulle nå äfven dit för att trivialisera och förflocka. Hans debutarbete som författare ex professo blef också en novell med Nordlandsk miljö. *Den Fremsynte* — en stakkels syg nordlandsguts simple historie — är i själfva verket en enda lofsång till hembygden, en grandios naturstämning alltigenom, med färg af gamla sägners mystik och af den mörka öfvertro, som hade en god jordmån däruppe, där det långa vintermörkret gjort människorna skrämelsjuka. En bestämd diktarprofil skönjer man knappast i denna bok; det är en svärmare och poet, som skrifvit den, icke en iakttagare af lifvet eller en psykolog. Personerna äro tämligen konturlösa, de verka staffage i en landskapsmålning, bifigurer, hvilka äro nog så intressanta, men hvilka blicken lätt glider förbi för att fördjupa sig i naturscenerierna. Mera af lifvets puls och hjärta är det där emot i *Tremastaren Fremtiden* — Lies första roman —, om han ännu ej här heller fullt når upp till den själfständige och skarpsynte verklighetsskildrare och själsrannsakare, han en dag skall bli. Liksom i *Den Fremsynte* är han fortfarande Nordlands skald framför allt, men miljökildringen rör sig öfvervägande kring hafvet, hans ungdoms och mannaålders stora kärlek. Sällsamt och oändligt breder det ut sig för vår blick, och genom brus och skumstänk nå människornas röster våra öron. Hafvet är »den hvide kirkegaard», och så som endast den kan det, som själf lefvat och sträfvat bland dem, skildrar han sjömannens vågsamma tillvaro, deras ovissa strid med döden för hem och dagligt bröd.

I *Lodsen og hans hustru* möter man mera utprägladt det, som sedan alltfjämt är det centrala i Lies författarskap. Redan i *Tremastaren Fremtiden* — i förhållandet mellan Morten och Eidel — börjar han syssla med människohjärtat och intresserar sig särskildt för dessa onda makter, som så ofta regera öfver det och som så ofta kunna resa sig upp mellan tvänne människor, hvilka i själfva verket älska eller högakta hvarandra, alla dessa våra väsens

* Som Idun så pass nyligen som i nr 30 för år 1901 meddelat en bild af den store författaren och hans hustru, tagen speciellt för vår räkning i deras hem i Paris, anse vi oss — under hänvisning till denna — nu ej behöfva upptaga utrymmet med hans välkända drag.

Red.

Kungl. Hofboktryckeriet
Iduns Tryckeri Aktiebolag

17 Bryggaregatan 17

Affärstryck såsom Aktier, Obligationer, Priskuranter, Cirkulär, Plakat, Affischer, Fakturor, Räkningar m. m. m. m.

FÖRSTKLASSIGT ARBETE!

BILLIGA PRISER!

FREJA-MAGASINET.

Specialaffär för alla till Damtoiletten hörande artiklar.

18 Humlegårdsgatan 18
29 Drottninggatan 29

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkaresällskapets kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarkongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 är

STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienien ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör.

illasinnade »troid», som heta misstro, afund, högmod etc. I *Lodsen og hans hustru* rycker han problemet närmare in på lifvet. Salve Kristiansen, den hurtige unge lotten från Merdö har äktat sina barndomsdrömmars brud Elisabet. Lotsstugan står fin och pyntad, pelargonium och myrten blomma i fönstren, solen skiner in på de nypolerade möblerna och det nybarrade golvet, och utanför brusar hafvet, kort sagt, allt är så inbjudande det kan vara; men ändå vill inte glädjen bli bofast hos de unga. Ett litet fult troll har nämligen smugit sig in öfver tröskeln till dem och jagat hus-tomten på flykten. Trollet heter svartsjuka; det har hviskat onda ord i örat på Salve, och han går nu och misstror sin hängifna hustru. Förklaringen och försoningen komma väl sedan, men då ha redan många år svunnit bort i missförstånd och tvedräkt, och Elisabet har fällt många bittra tårar. Huru kommer det sig, att tvänne människor kunna vara så gränslöst olyckliga, änskönt de bära på de största lyckomöjligheter? — detta är frågan diktaren uppställt för sig, och svaret han ger är närmast detta: Jo, därför att vi människor äro så förfärligt skygga för hvarandra, så litet öppenhjärtiga och sanna i förhållandet till hvarandra. När en misstanke vaknar inom oss, våga vi inte öppet höra oss för, om den är berättigad; i stället för en ärlig fråga, som kunde sätta motparten i tillfälle att bevisa sin oskuld, fördraga vi ovissheten, grubbla och pinas, och blicken blir mörk och rösten hård... men under tiden finns det kanske en varelse, som sträcker händerna mot oss och väntar på oss med ett trofast hjärta, som aldrig ens hyst en tanke på svek och otrohet. Se bara på denne Salve Kristiansen! Hvarför kunde han inte strax fråga Elisabet, om det varit något mellan henne och löjtnant Beck. Det hade bara behöfts några ord, och allt hade blifvit godt, och lyckan hade lett mot honom med hela ansiktet.

De nämnda arbetena jämte en novellsamling, som kom till världen samma år som *Tremastaren Fremtiden*, kunna sägas bilda första facen i Jonas Lies produktion. Nordland hade hittills varit hans speciella territorium — hembygden och hafvet, och hans skildringar hade ägt denna betagande friskhet och charme, som tillvaron har öfver sig, när man skådar den i erinringens dager. Men diktaren ville eröfra äfven andra områden för sin konst och skildra andra lefnadsförhållanden än kustbons och sjömannens. Och han skref *Faustina Strozzi*, *Thomas Ross* och *Adam Schrader* — böcker, i hvilka vidt skilda människoöden belysas, och i hvilka bakgrunden än utgöres af ett torg i den italienska provinsstaden Forli, än en bakgata i Kristiania. Man märker dock, att han vandrat på främmande vägar; omgifningarna ha inte tillräckligt intresserat honom, tankarna ha väl alltför ofta fått flyga åter till de gamla kära hemtrakterna, och så har det kommit in i skildringarna en luft, som

icke passar just där. I *Faustina Strozzi* exempelvis är det väl knappast Italiens sol, som lyser öfver Guiseppo Strozzi's kvarn. Måne det icke snarare är samma svala sol, som lyste öfver fogdehemmet, i hvilket diktaren lekte som barn och fostrades? När man nu läser dessa böcker, får man dessutom det intrycket, att författaren icke riktigt haft klart för sig, hvad han velat med dem; det har kanske varit hans afsikt att skriva något »modernt», men det har icke lyckats för honom, kanske därför att han icke hunnit sätta sig in i de andliga rörelser, som då voro moderna.

Lie fick den tiden göra samma bittra erfarenhet som Thomas Ross efter premiären af hans moderna drama. Det vankades rätt hårda slängar från presskritiken, och det intresse, allmänheten från första stunden visat för hans diktning, aftog betänkligt. Men liksom för den unge diktaren, hvars vidriga öden han beskrifvit, blef detta för honom en hälsosam motgång. Han fick ögonen öppna för arten af sin begåfning och förstod hvad som fordrades, innan han gick vidare på den inslagna vägen: en grundlig rekognoscering af terrängen. Innan han blef färdig härmed besökte han ännu ett par gånger i tankarne hembygden och skref de båda sjöromanerna, *Rutland* och *Gaa paa*. Här är han åter den förtrolige berättaren från fordom, diktaren med något af väderbiten sjögast i tal och åthäfvor, och ifrigt lyssnar man till allt han har att berätta och tycker sig aldrig höra nog om dessa sunda kärnmänniskor, vare sig det nu gäller den manhaftiga madam Gertrud Kristiansen eller Rejer Juhl, »Gaa paas» nyttighetsduglige hjälte. En noggrann iakttagare märker dock, att det här icke riktigt är alldeles samma Lie, som författade »*Lodsen og hans hustru*». Tonfallet är liksom djupare, och människorna ha en mera nymodig snits på sina kläder och sina tankar; man märker att nya idéer brottas i diktarens hjärna.

Med »*Livsslaven*» kom så genombrottet, som Thomas Ross varslat om — de moderna idéernas genombrott hos Jonas Lie. Han hade ställt sig bland de sanningens oförskräckta apostlar, hvars främste män i Norge den tiden hette Ibsen, Björnson och Alexander Kielland. Han blir väl aldrig en så väldig predikare som någon af dessa, men han visste nu hvad han ville och förstod att så ropa ut det, att det vann genklang i månget bröst. *Livsslaven* är en indignationsroman, en ljungande protest mot orättvisorna i samhället. Det är historien om en ung man, som *tvingas* att bli brottsling. Nicolai är i grund och botten en god människa och trots de många motigheter, som allt ifrån spädaste barnaåren följt honom, sträfvat han segt och ärligt att blifva en hederlig medborgare. Men ödet har annorlunda bestämt. Han är nu en gång en af grändernas förtrampade parias och solen och ljuset äro icke till för honom. Han kastas åt sidan af dem som äro starkare, lider smälek för sin börd, blir oskyldigt misstänkt för tjufnad; i det längsta bär han allt med tyst undergifvenhet, biter bara ihop tänderna och tar i med starkare tag. Men en dag brister hans tålmod, och han lyfter handen och slår till; ty man hade äfven sökt beröfva honom det enda, som var honom till glädje i lifvet, solstrålen, som skulle lysa in och sprida en smula värme i hans fattiga lif. Så slutar han som mördare, och när fängelseportarna slås igen bakom honom, brister det sista, som gaf honom kraft, öfverges han af de goda makter, som understödde honom i den svåra lifskampen. »Slap jeg ud, saa kom jeg bare ind igjen,» säger han. »For enten er det verden, som skulde paa slaveriet, eller ogsaa

er det mig... og det sidste faar det vel staa ved.» *Livsslaven* är skriven af en människa, som ägt en gnista af Prometheus-elden i sin barm; det flammor och lyser öfver sidorna, och när man läser den, gripes man af samma heliga vrede, som bränt på skaldens panna och förvandlat hans penna till ett tveeggadt svärd.

När man nu genombläddrar de böcker, som höra till detta skede hos Jonas Lie, är det framför allt trenne, hvilka man har svårast att slita sig ifrån och hvilka alltid fylla en med samma stora tacksamhet och beundran: *Familien paa Gilje*, *Kommandörens dotre* och *Et samliv*. Det vackraste i Lies talang: att strax finna dessa detaljer, hvilkas summa, så att säga, göra verklighetsintrycket, och att skapa intima hemlifsinteriörer, ett konstgebit, där han med hvarje ny bok blifvit en allt större mästare och där han näppeligen har sin öfverman inom romanlitteraturen, åtminstone icke den nordiska, när här nästan upp till högsta fulländning. Hans stil, som någon gång kunnat vara för impressionistisk, såsom i *En malström*, flyter här mera jämn och är mera sammanhängande. Och som pejlare af människosjälens när han djupare än någonsin förr och hämtar upp i ljuset förborgade skatter, hvilkas blotta tillvaro mången annan psykolog knappast skulle anat, i hvart fall icke så enkelt och trovärdigt förklarar för oss...

Familien paa Gilje — hvem har inte läst den boken och hvem har under läsningen kunnat återhålla sin förtjusning: En rent underbar bok! Ja, i sanning, boken är underbar, och endast en trollkarl med ett så osvikligt trollspö som Jonas Lie hade varit i stånd att mana fram det rika lif, som fyller den och som kommer det lefvande lifvet omkring oss så vidunderligt nära. Kapten Peter Jæger, Thinka, Thea, Inger-Johanna och hvad de allt heta, dessa präktiga människor, som bo på Giljegården — hur ha de icke allesamman stått lifslevande framför oss, sett mot oss med strålände blick, när glädjen gjorde det muntert och högt till taket i de gamla rummen, eller sett på oss med tårade ögon, när sorgen skar och stack i hjärterötterna, ja, hur ha de icke alla blifvit oss som kära gamla bekanta, så att vi ibland tyckt oss hafva mött dem ute i världsvimlet och gjort en igenkännande nick och sagt för oss själfva: »Kors, där går ju kaptenen på Gilje! Han är morsk och kavat och han svär och domderar och hans näsa skvallrar om kärlek till toddyglaset, men, herre gud, hvad han i själ och hjärta är för en gammal hederspascha. Och där går hans kaptenska, den idoga och undergifna »Ma», och där äro döttrarna och pigorna och kusken... »*Kommandörens dotre* är en bok om kvinnohjärtat och om de lidanden, som stundom tillfogas det genom konvens och dumma fördomar — det är Cecilias och Marthas kärlekssagor, berättade af en sällsynt fin människokännare. De äro hvarandras motsatser, de båda systrarna; den ena är stilla, inbunden och misstrogen, den andra godtrogen och uppriktig, öfversvallande i sin glädje och gränslöst förtviflad i sin sorg — tvänne kvinnotyper således: det slaget, som lätt resignerar, och det för hvilket en gäckad förhoppning kan bli en sorg till döds. Båda gå de och bära på en förälskelse, men under det att Cecilia gömmer sina känslor i sitt hjärtas allra lönligaste, är Martha naturlig och oförbehållsam, och hela hennes varelse är liksom förklarad af det rika känslolifvet inom henne. För ingen af dem blir drömmen till verklighet. Cecilia är allt för sensibel och lättskrämmd och har icke mod att räcka ut handen, när lyckan skyntar förbi. Martha får några stun-

Verksammaste och mest styrkande näringsmedel för vuxna och barn. Med glänsande resultat förordadt af läkare-auktoriteter. Stärker nerverna och förhöjer kroppbyggnadens alla delar.

SANATOGEN

Prospekt sändas gratis och franco genom Generalagenturen Josephson & Reteike, Göteborg. Erhålles å alla apotek och kemikalieaffärer. Tillverkare: BAUER & Co., Berlin S.

der af oblandad sällhet; men döden kommer snart och förstör framtidsdrömmarna för henne. Så vissna bägge som gamla jungfrur, den ena med åren allt mera misstänksam och bitter, den andra skygg och tålig, men med en frätande smärta i barmen och med evig längtan efter det lilla barn, som hon en gång satte till världen och som konvensansen förbjöd henne att smeka och kalla sitt.

Et samliv är Lies bidrag till dukkehjems-litteraturen, en af de böcker, i hvilken han dryftar äktenskapet och andra etiska spörsmål. Ramen för denna lilla studie tillåter mig dock ej att närmare beröra vare sig *Et samliv* eller de öfriga rent realistiska romanerna; jag måste nöja mig med de redan nämnda — hvilka i alla fall äro hans mest typiska och mest betydande — och innan jag avslutar dessa anteckningar säga några ord om den tredje perioden i hans diktning.

»At de er trold i mennesker ved en hvar, som har lidt øje for denslags. — De ligger inde i personligheden og binder den som urørligt fjeldstykke, lunefuldt hav og utstyrligt veir — store og smaa ubeister — fra det enkelte vældige bjerg- eller havtrolld, der kan lægge sig med sin vilje ind i livsstrømmen, til nekken, alven, tomtegubben eller nissen, der huserer og sætter sine lunefulde indfald, pulser og krumpringer ind i folk.» Dessa ord, som äro de första i det lilla företalet, som inleder den 1891 utkomna äfventyrssamlingen, »*Trold*», visa oss genast hvar diktaren är att söka och hvad som är utmärkande för hans diktnings tredje och sista skede. Egentligen äro dessa »trold» ingenting nytt hos Lie; redan i hans alla första bok ser man dem allt som oftast sticka fram sina hufvuden och i nästan allt han sedan skrivit märker man spår efter deras krumprång och illfundigheter; de äro det oberäkneliga i människonaturen, de hemlighetsfulla makterna inom oss, ofta hemska och förskräckande makter, mot hvilka stundom icke ens förnuft och vilja äro nog starka vapen. Men i »*Trold*» låter han dem träda ut ur sina dolda kamrar i människobrustet och antaga de skepnader af vidunderliga sagoväsen, som han anser tillkomma dem. Och de bli till bergtroll och hafsvindunder och dylikt, men bakom deras olika fysionomier och bakom deras bisarra handlingar märker man mänskliga drag och mänskliga gärningar. —

I går fredag den 6 november fyllde Jonas Lie sjuttio år. Många voro helt visst de, hvilkas tankar den dagen dröjde hos den gamle diktaren, med tack för alla de högtidsstunder af sund och vederkvickande njutning, som hans sjäfulla konst beredt dem, och många tryckte hans händer och längtade i sin själfviskhet efter att ännu mången gång få sitta vid hans diktnings rika bord. Ty han hör nu en gång till dessa människor, hvilkas umgänge man har svårt att undvara och hvilka man måste sakna djupt och länge, när de icke finnas mera. Han äger våra hjärtan, därför att han är en sådan stark hjärtemänniska, därför att han kan se så varmt på lifvet och sina medmänniskor och trots alla de gångna årens växlingar ännu har barnets ljusa blick...

»Naar ens liv er en vissnen gren — og man har gjort den store, store opdagelse af, hvad det er at leve, — saa kan man enda ha tilbage et slags liv, glæde i at nogen annen faar leve. Det er som et lidet grønt blad igjen paa en bar kvist det!» Det är adjunkt Krabbe, det lustiga gamla barnet i *Et samliv*, som säger detta, men det förefaller mig, som det vore mycket af Jonas Lie själf i de orden.

GOTTFRIED KALÉN.

Albin, Paris, foto.

MINNA TERSMEDEN.

(Från Iduns Pariskorrespondent.)

ETT DÖDSFALL, smärtsamt ej allenast för den bortgångnas närmaste, utan för hela vår koloni i gemen, har nyligen timat!

I vår kyrka, redan prydd och smydd till sitt stundande kvartsekeljubileum, har i dag vigts till ro stoftet af fru Minna Tersmeden, född af Wetterstedt.

En gripande dödsbetraktelse af pastor Stådeners, härlig sång af fröken af Klint samt en fransk artist! Vid den högtidliga akten hade vår koloni talrikt mött. Stoftet, som kommer att brännas, nedsattes sedan i familjegravven på Pére-Lachaise.

Endast vid ett par tillfällen har det varit undertecknad förunnadt att sammanträffa med den bortgångna, men denna flyktiga beröring var dock tillräcklig att kvarlämna ett varaktigt minne af en ovanligt intressant och intelligent samt framför allt älskvärd personlighet.

Fru Tersmeden var född den 26 maj 1825. Af sju syskon var hon den sist kvarlevande, och jag tror att med henne den äldre grenen af familjen af Wetterstedt är utdöd. Gift med kaptan Gustaf Reinhold Tersmeden, ägde och bebodde hon med sin man en lång följd af år det midt emot Gripsholm belägna, natursköna Karlsborg. En yngre bror till mannen var den Tersmeden, som ensam bland officerarne räddades vid korvetten Karlskronas undergång 1845, en omständighet, som jag här en passant omnämner, då man just i dessa dagar tyckes hafva funnit den förlistade örlogsmannens läge.

Änka redan 1867, flyttade fru T. 1887 hit till Paris med sina båda döttrar Elisabeth och Anna, den senare sedan några år gift med en fransk affärsman, mr Chéminais.

Här i det lilla trefliga hemmet vid rue Nollet förde den gamla en stilla och fridfull tillvaro, och här tog hon gärna emot landsmän, hvarvid det ofta hände att den älskvärda värdinnan på sitt mästerliga sätt berättade intressanta minnen från svunna tider.

Fru Tersmeden var en rikt utrustad natur. Hon var en målarinna af rang, som särskildt excellerade i den delikata målningen på emalj,

Nu inkomna, direkt från Japan, de af läkare och sjuksköterskor lifligt rekommenderade

Japanesiska värmeapparaterna,

af kopparplåt, öfverklädda med plysch. Genom att antända och uti apparaten nedlägga en koltub, utvecklar apparaten under 3 å 4 tim. utan rök och lukt en behaglig och jämn värme af 40 till 50 grader. Vid förkylning, håll, reumatisk värk o. s. v. utöfvar densamma ett högst välgörande inflytande.

Pris pr apparat **Kr. 3: —**.

Pris pr paket om 10 koltuber **Kr 0: 50.**

Vid större rekvisition lämnas rabatt.

Wilh. Becker,

Kungl. Hofleverantör, **Stockholm.**

Färg- & Fernissfabrik, Kemikalier, Droger och Sjukvårdsartiklar.

och på Gripsholms slott finnas flere dukar, som af henne renoverats. Om hon emellertid som artist ej är så mycket känd därhemma, bör hon vara det desto mer som författarinna.

Bland mängden af hennes i början på 1860-talet utgifna arbeten vill jag endast här omnämna romanerna »*Tvåne sångerskor*» samt »*En själfbiografi*», af hvilka den senare på sin tid ådrog sig ett smickrande uppmärksammade och omnämmande af doktor af Wirsén, den redan då ej allt för lätt tillfredsstälde litteraturkritikern. Efter sitt giftermål slutade emellertid fru T. sin författareverksamhet. Antagligen satte hon makans och moderns plikter framför de mera efemära litterära triumferna, ett förhållande, som, om det ock kan gifva anledning till beklagande, dock framför allt bör väcka beundran.

Ända till det sista året kunde fru T. glädja sig åt en god hälsa och en anmärkningsvärd vigör, men då kom sjukdomen. Under de sista månaderna lefde hon endast ett skenlif, i det att man hvarje stund kunde vänta den svaga lifsgnistans slocknande. En bortgång under sådana förhållande är ju rättast att betrakta som en befrielse och bör till en viss grad dämpa de kvarlevandes sorg.

I fru Tersmeden förlorade vår koloni sin äldsta medlem. Hedersplatsen som doyenne innehade hon efter fru Caroline Sundberg, som gick bort förliden vår.

EDVARD STJERNSTRÖM.

»DE FRIES» HÖSTUTSTÄLLNING.

DEN LILLA friskara af artister, som bär de båda här ofvan citerade orden som sköldmärke, synes ej missbruka sin frihet till några konstnärliga förlöpningar, utan iakttaga alla ett sansadt uppförande. I regeln anses ju sansade och hyggliga människor en smula tråkiga; de göra ingenting ondt, men deras goda sidor rita just heller inga spår i sanden.

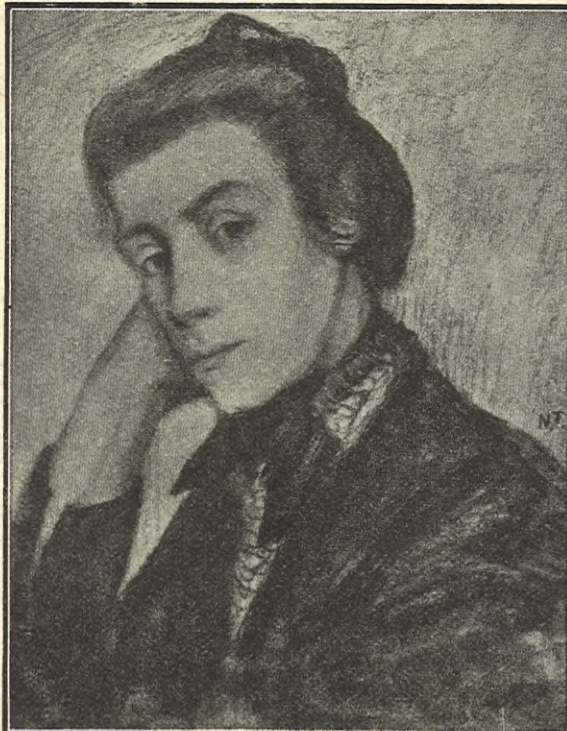
Det vore emellertid oriktigt att ej tillerkänna »de frie» förtjänster både i det ena och det andra afseendet. De uppräda med försynta later, men hvad de ha att förkunna, sker mestadels med både kraft och talang. Ointressanta äro de minst af allt.

Truppens ledare, hr *A. Bianchini*, har en lika kraftig färgskala nu som förut; den brinner i rött, djupnar i blått och flammnar i gult med det käckaste mod i världen, men färgerna stå mera förmedlade, ha liksom mögnat. Denne konstnär har på allvar bundit sin själ och sina ögon vid Sandhamn och kobbarne däromkring, och när han får ett riktigt bra motiv, som till exempel tallen på sandbrinken i ett solljus, så pass lodrätt det kan falla öfver en fattig svensk skärgårdsö midt i högsommaren, målar han en frisk och poetisk bit

sådan som »Skuggan» och lyckas alldeles förträffligt. Han har för öfrigt flere goda saker med på utställningen.

Hr *Nabot Törnros* bidrager med flere porträtt, bland hvilka den teckning, betitlad »Trött», vi afbildat i dagsnumret, utmärker sig för god karaktäristik och är fri från det karga och bistra, som eljes gärna kännetecknar hans alster. Af hr *Otto Hesselboms* dukar återgifves här »Allé i månsken», som äger rätt mycken stämningsstyrka och vittnar om fin naturiakttagelse.

Som god naturiakttagare och kärleksfull

N. TÖRNROS: »TRÖTT»

B HEDBERG: VÅRDAG.

under hvars öfverinseende landets fornlämningar stå, låta en efter beskrifningen att döma så värdefull pjäs förbli obeaktad. Docenten O. von Friesen i Uppsala, specialist på runforskningens område, fick därför i uppdrag att närmare undersöka densamma, och af hans berättelse framgår följande.

Stenen påträffades för 10 år sedan vid byggandet af en gårdsgård å Lilla Värings Norrgård och öfverlämnades till Karl Andersson på dennes särskilda begäran. Stenen är af glimmerskiffer, c:a 2,5 m. hög, på baksidan konvex och på framsidan svagt konkav, hvarigenom den kommer att något likna ett skedblad. Vid landsvägen i ändan af stengårdsgården låg stenen

O HESSELBOM: ALLÉ I MÅNSKEN.

A. BIANCHINI: SKUGGAN.

återgifvare af vårt uppsvenska landskap dokumenterar sig hr *Bengt Hedberg*, hvars »Sommarnatt» med sin allvarliga ton och redbara teckning verkar konstnärligt sund och enkel. Detsamma kan sägas om teckningen »Vårdag», som är reproducerad i detta nummer.

Fröken *Harriet Sundströms* »Slutadt arbete» intresserar genom trohet i uppfattningen af de utsläpade hästarne; en annan af hennes hästtaflor borde däremot ej varit med, ty den är afgjort misslyckad. Bland öfriga utställda konstverk minnes man med nöje fru *Jeanne Didrings* lilla godbit »En skyddad hamn», en förträfflig tafla, natursann i färgen och lyrisk i kompositionen.

De deltagande skåningarne *Ernst Norlind*, *Fritz Kärfe* och *Anders Trulson*, hvilkas mjuka teknik och starkt lyriska känsla framträda på ett mycket prononceradt sätt bredvid de uppsvenska kollegernas mera nyktra temperament, skänka ännu en tillsats af intresse åt

HARRIET SUNDSTRÖM: SLUTADT ARBETE.

FRÅN »DE FRIES» I STOCKHOLM PÅGÅENDE UTSTÄLLNING.

denna utställning, som ovillkorligen är »de fries» bästa tills dato.

E. H.—N.

»MODERN HANDASLÖJD».

FÖR någon tid sedan gick genom svenska pressen en notis om en märkelig runsten, som skulle ha upptäckts af hemmansägaren Karl Andersson i Greby i Värings socken af Skaraborgs län. En afbildning af denna runsten fanns äfven införd i Idun.

Naturligtvis kunde icke Vitterhetsakademien,

tills för två år sedan, då den af Karl Andersson hämtades till Greby och där restes på en kulle.

Nederst å stenen förekommer en Ω -formad slinga, som ändas i ormhufvuden och är försedd med en inskrift, väsentligen bildad af äldre runor. Inskriften tolkades flinkt af Andersson själf på följande sätt: Ane sökte frände Olug i syd (>sud>) och väst och fann honom i norr. Rest sten.

Därofver förekommer en man, som plöjer med en oxe, och ofvanför denna bild ses en liten förtjusande idyll: en rund koja, ur hvars rök-öppning röken bolmar ut, och i hvars fyrkantiga dörr står en kvinna, som hälsar den återvändande maken välkommen hem, där han med stadiga steg och spjutet på axeln släpar sitt hornpryddade jaktbyte efter sig. Han anmäles af en hundracka, som glatt viftande på svansen förkunnar jägarens triumf.

Vidare ses en tvåhjulig kärra, förspänd med en häst och fylld af åkande personer.

Öfverst är ristadt ett fartyg, som väl skall föreställa ett vikingaskepp, men som godt kunde tolkas som en kinesisk djonk. I masttoppen fladdrar muntert en tvätungad flagga. I aktern står en man och sköter styret, och båten följes troget af en liten jolle. Högst upp sväfvå några till släktet obestämbare fåglar.

Alla dessa figurer och flere till funnos, enligt Anderssons uppgift, ursprungligen på stenen, men ha af honom delvis upphuggits på nytt, enär glimmerskiffren här och där vittrat. Af runorna äro dock de mellersta fritt tillsatta.

Docenten von Friesen kunde emellertid, trots omsorgsfull undersökning, ej upptäcka något spår af äldre huggning, och ingen i Lilla Värning hade iakttagit någon ristning å stenen under de 8 år den legat vid landsvägen med den nu ristade sidan uppåt.

Till runslingan och inskriptionen erhöll docenten F. det å sockertoppspapper gjorda utkastet, som visade, att *hela* inskriften var af Andersson arrangerad. Detta framgår emellertid allra tydligast af den naiva språkformen, som inte alls är fornsvensk och ännu mindre urnordisk, utan snarast västgötsk. Också runorna äro placerade en smula på måfå. Ett ledsamt spratt har den omständigheten spelat författaren, att e-runan i Sjögrens Sveriges kulturhistoria, bilaga till »För svenska hem», genom tryckfel transskriberats med c. Det fanns då ingen annan råd än att gripa till den sällsynta runa, som lär beteckna diftongen eu, och denna står nu på alla ställen, där e-runan skulle ha sin plats.

Karl Andersson lär vara synnerligen intresserad af fornforskning och äga utpräglade anlag för teckning, men dessa goda egenskaper äro knappast tillräckliga för att i våra dagar dana en

svenskar och finnar under sina egna standar jämte inbjudna hedersgäster och efter dessa Thomasianer från Leipzig samt skolbarn från Lützen och det närbelägna Mackraustädt.

Vägen till Schwedenstein tager cirka tjugu minuter, under hvilka musiken spelar svenska marscher, särskildt »Finska rytteriets marsch». Vid framkomsten afsjunges gemensamt koralen »Vår Gud är oss en väldig borg», hvarefter superintendenten håller åminnelsetalet. Skandinaviska föreningens i Leipzig ordförande yttrar några ord samt nedlägger en krans å stenen.

Under de sista åren hafva lyckliga omständigheter alltid tillfört den skandinaviska kolonien goda sångare, hvarför den svenska folksången och »Du gamla, du friska» aldrig felat vid minnestemplet.

Lützens borgare och många andra rikstyskar vårda med pietet den åt dem anförtrödda vården af minnesmärket. Så har man under ett tjugotal år kunnat märka samma deltagare i tåget, kända historici, en gammal med. doktor, som tillbringat alla sina somrar

under semestertiden i Sverige samt ej att förglömma bagareskräets i Leipzig ordförande, som för sina yrkesbrödersräkninghvarje år nedlägger en krans å stenen. Gustaf Adolf hade 1632 förlänat detta skrå särskilda privilegier af tacksamhet för tillmötesgående vid proviantering.

Men det varmaste intresset visar ändå lützenborgarne själfva och främst bland dem

OSKAR PLANER.

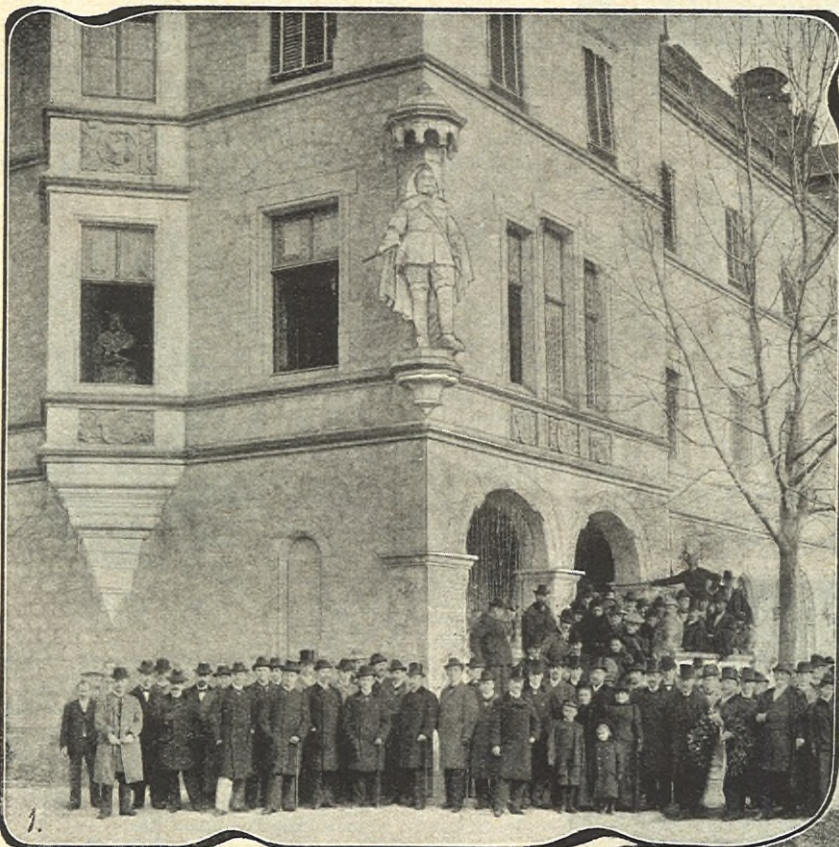
en man, som ägnat hela sitt lif åt uppbevarandet af de minnesrester, som äro förknippade med konungens person. Hans namn är Oskar Planer, grundaren af Gustaf Adolfs-museet i Lützen. Svenska och tyska forskare hafva ofta vänt sig till honom för att erhålla material för sina arbeten och det svenska riksarkivet har såsom gäfvä erhållit autografer från Gustaf Adolfs hand. Utom de fynd han hämtat från själfva slagfältet, har han med aldrig sviktande energi samlat särskildt en mängd värdefulla handskrifter, såsom privatbref från Gustaf Adolfs samtida, arméorder, regementsrullor, fourageringslistor etc.

Den svensk, som träder öfver tröskeln i det gästfria Planerska hemmet, skall genast känna sig som hemma hos sig själf och aldrig glömma mannen med den vänliga blicken och det varma handslaget.

Vi ha också trott, att det skulle intressera Iduns läsare att i detta sammanhang möta den svensk-käre mannens bild i sin tidning.

Och så skola de minnesgoda framgent samlas vid Schwedenstein en höstdag för att fira åminnelsen af en af den nya tidens störste förkämpar.

D. B.

duglig runstenstillverkare. Det fordras nog en smula runologisk kunskap samt en icke alltför elementär kännedom om fornsvenskan och — eventuellt — urnordiskan för att med hopp om framgång kunna slå sig på denna näringgren. Arkeologien och språkvetenskapen ha kommit för långt för att låta sig luras af första bästa klåpare.

T. ARNE.

VID SCHWEDENSTEIN DEN 6 NOVEMBER.

DEN LANDSMAN, som på morgonen den 6 november träder öfver rådhuskällarens i Lützen tröskel, skall förvånas öfver att från alla håll och kanter få höra sitt modersmål. Den dagen samlas svenskar och finnar från när och fjärran för att hedra Gustaf Adolfsminnet.

Klockan ett på middagen ordnar sig tåget på stora torget. Först komma borgmästare och råd samt prästerskapet med en superintendent, som representerar Gustaf Adolfsföreningen, därefter följa Lützens musikskola — ett fyratotal blåsare i en blågul uniform —

DEN 6 NOVEMBER VID SCHWEDENSTEIN. 1. SAMLING VID RÅDHUSHÖRNET UNDER GUSTAF II ADOLFS BILD. 2. HÖGTIDSAKTEN VID MINNESTEMPLET.

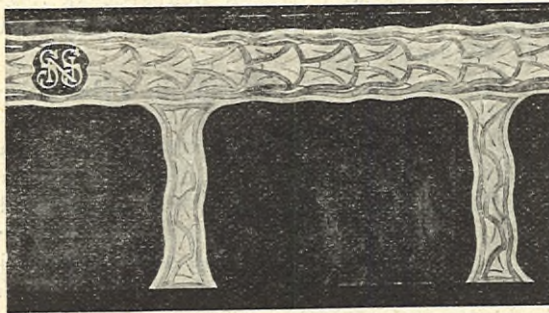
»HEMKONST.»

VI ÄRO nu midt uppe i de årligen återkommande konstindustriella höstutställningarnas tid, och de senaste dagarna ha gifvit en ny glädjande bekräftelse på den höga ståndpunkt, vår huvudstad numera intager på textil- och möbelkonstens område.

Först i raden af våra ledande etablissemang i denna branche var aktiebolaget *Svensk konstslöjd* färdig med sin uppvisning. Som sedvanligt fick denna sin karaktäristiska prägel af den starkt personliga och manligt friska kraft, som den om vår moderna hemkonst så högt förtjänade artisen hr *Alf. Wallander* sedan ett antal år insatt i bolagets verksamhet. De utställda möblerna voro nästan alla utförda efter hans ritningar och kännetecknades af den smakfulla enkelhet och ändamålsenlighet i formgivning och materialets behandling, som utgör grundprincipen i hans skapande. I sin mest elementära form trädde den fram i den enkla och praktiska, men likafullt vackra och festliga rödbetsade furumöbeln för ett gossrum. I högre potenser af konstnärlig utvidgning och förfining, men därför icke mindre påtaglig, gick den som ett ledmotiv igenom äfven de dyrbarare möblerna af ädla träslag, såsom i de två mahogniskrifbord, där vi särskildt fäste oss vid de utsökt behandlade benen å det ena med deras fyrkantigt spiralgående refflor samt de som dekorativt motiv använda Esculapiemblemerna i låg relief. Bland de textila arbetena röjdes hr Wallanders kraftiga intentioner i några verkningsfulla draperier af modern hållning. En varm mention förtjänade dessutom flere alster af kvinnlig textilkonst, såsom den praktfulla högsättesbonaden i röd klädesapplikation i två nyanser med mönster af flygande fåglar bland rosor samt fröken *Fr. Lönngrens* utmärkta tillämpningar af gamla svenska allmogemönster, i synnerhet Delsbomotiv, i rött och blått på hvitt linne.

Ett par dagar senare öppnade fru *Thyra Grafström* i *Nordiska kompaniets* förträffliga lokal vid Regeringsgatan en utställning, som måste betecknas som mycket intressant och lyckad. Dess största och parantaste nummer utgjordes af den af fröken *Annie Frykholm* komponerade altarklädnaden till den nyinvidga Oscarskyrkan, af hvilken vi meddela en afbildning. Altarduken är utförd hvitt i hvitt på lärft, mot hvilket antependiet och bokhyendena med sina kors, rosor och törnen i gyllene silkesbroderi på högrött siden bilda en rik och verkningsfull kontrast. Bland fröken *Frykholms* öfriga

arbeten tilltalades vi lifligt af en kudde med stilerade rosor i rött och grönt linne. Artisten hr *Nils Lundström* bidrog som vanligt med flere vackra kompositioner, bland annat en herrumsmöbel med en magnifik soffklädnad i gobelin: domherrar och sidensvarar bland färgskiftande löf. En ung fröken *Tyra Mattson* debuterade löfetsrikt med åtskilliga om själfständig uppfinningsförmåga vittnande smärre arbeten, såsom en nätomspunnen sidenkudde, en stolsits m. m. Hennes intressantaste bidrag utgjordes dock af den beklädnad för sätena i de blifvande elektriska Stockholmsspårvagnarna, af hvilken vi återge en skiss, och hvilken eröfrat priset bland flere täffande. Den kommer att utföras i någon schaggartad, slitstark väfnad, bottenfärgen terracotta, bårderna hvita med gendarmblå ornament. Dessutom återsåg man på denna ut-

BÄNKBEKLÄDNAD FÖR DE NYA ELEKTRISKA SPÅRVAGNARNE.

ställning Gottlands nations i Uppsala nya fana, förtjänstfullt utförd af fröknarna *Kylander*.

Den tredje i ordningen, kom så *Föreningen för Svensk hemslöjd* med en rikhaltig utställning af folkliga textilalster och möbelkonst i nationell anda. Vid det sammanträde, som föregick öppnandet, lämnades som en mätare på föreningens lifskraftiga utveckling den glädjande upplysningen, att omsättningen under fjolåret, det tredje verksamhetsåret, uppgick till 95,000 kr. mot 35,000 kr. det första, och att den i år med visshet kommer att åtskilligt öfverstiga 100,000 talet. Ett icke mindre talande vittnesbörd om de vackra resultaten af föreningens nationalekonomiska, ja, vi skulle nästan vilja säga nationaletiska (ty är det icke också en *moralisk* uppgift att odla ordnings-

och skönhetssinne i våra hem?) sträfvanden afgaf, som sagdt, den nyöppnade utställningen. Dess huvuddel utgjordes af ett antal rumsinteriorer med möbler i våra egna hederliga träslag, furu och björk, och med möbelklädnader, gardiner, sängomhängen och mattor i enkla, smakfulla och hållbara allmogeväfnader. Den i sin naturliga träfärg gulbetsade björkmöbeln t. ex. i gammal-svensk solid rococo och med randiga öfverdrag i glada varma färger — hvilken stämning af vederhäftig och burgen hemtrefnad inger den icke ovillkorligen betraktaren, med ett skimmer af soliga minnen från farfars och mormors dar! Här finnas för öfrigt många uppsättningar att välja på — furumöbler i brunrött med blåanlupna stålbeslag, luftigt hvita för soffrum och hvardagsrum m. m. m.

I ett som allt ha höstens hemkonstutställningar gifvit oss en vacker summa af ljusa intryck och friska föresatser att omsätta dem, enhvar i sin egen lilla krets.

J. N—g.

UR DAGSKRÖNIKAN.

G. E. BROMS †. Under loppet af sistförlutna G. E. BROMS †. Under loppet af sistförlutna veckan afled i sitt hem i huvudstaden f. d. vice konsul Gustaf Emil Broms.

Född i Stockholm 1849 af föräldrarna handlanden Carl Abraham Broms och hans hustru, född Wretfors, kom han vid helt unga år i tjänst hos firman Bergman-Hummel & komp., för hvars räkning han under större delen af 1870-talet vistades i Neder-Kalix. På 1880-talet bedref han i Tjusträsk härad en trävarurörelse, på hvilken han förtjänade en förhållandevis god förmögenhet. Genom öfverste C. O. Bergman, som gjort hans närmare bekantskap under hans Norrbottens-tid, kom han in i bolaget Gellivare malmfält redan vid dettas bildande i början på 1890-talet, sedan det engelska försöket att göra gruvarbetet i Norrbotten ledt till ruin. Därmed började konsul Broms' storhetstid. Genom affärskombinationer, hvilkas fyndighet ingen kan bestrida, satte han sig småningom i besittning icke blott af Gellivarefyndigheterna, utan äfven af det senare upptäckta Kiiruna, hvilka stannade i hans händer ända till i våras, då han afträdde dem till Grängesbergsbolaget.

G. E. BROMS.

Konsul Broms' betydelse för de norrbottenska industrierna är främst att söka i den djärfhet, med hvilken han förstod att reda sig äfven i mycket stora svårigheter, samt i hans entusiastiska tro på Norrbottens framtidsmöjligheter och särskildt på de resurser, som kommit i hans hand.

Under sin lyckas dagar var han en frikostig donator, som icke skydde att med rikliga understöd begåfva allmännyttiga eller andra företag, för hvilka han kunde intresseras.

Konsul Broms sörjes närmast af maka i andra giftet, född Öberg, samt flere minderåriga barn.

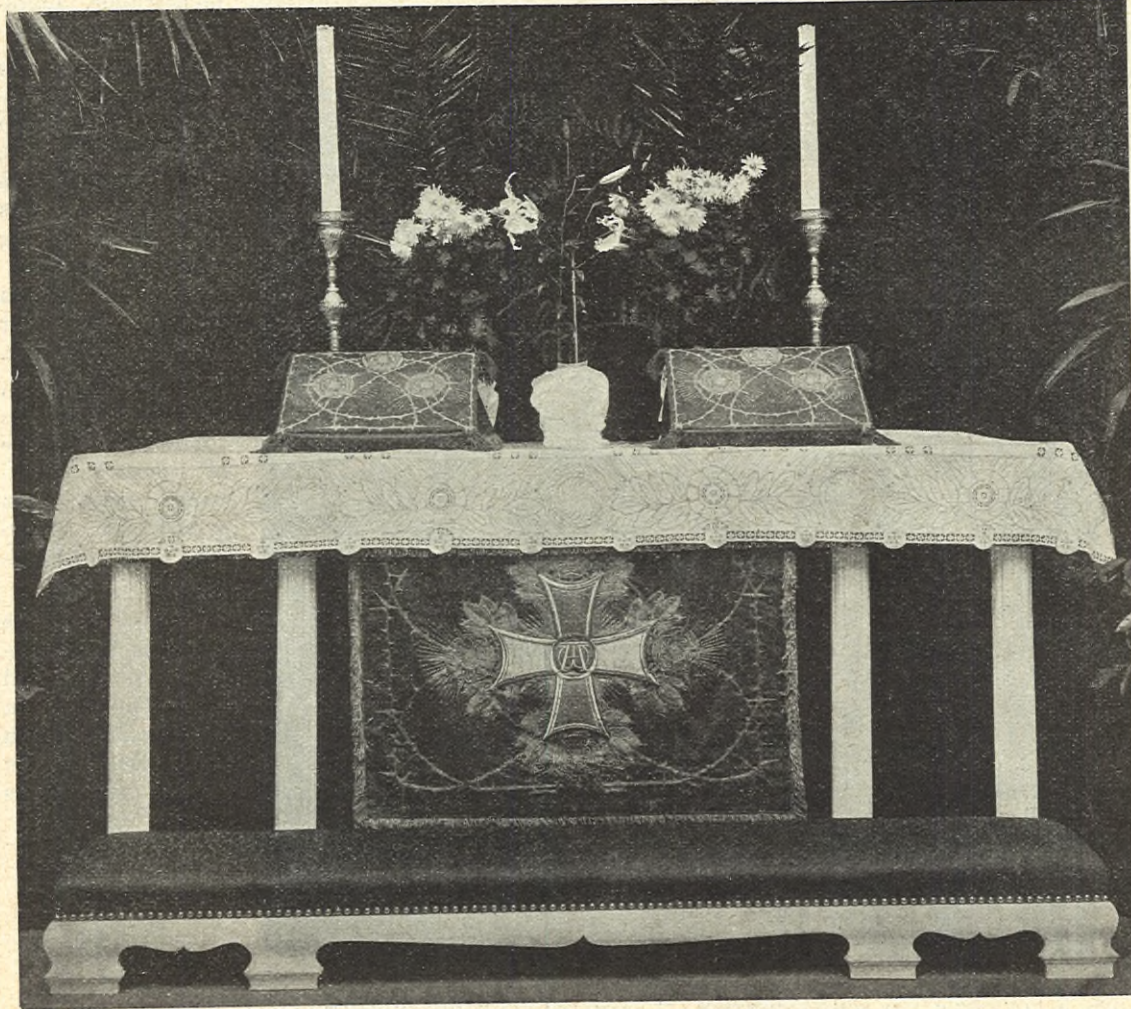
*

TELEGRAFVERKETS 50-ÅRSJUBILEUM. Redan i vårt föregående nummer meddelade vi som ett märkligt apropos till det svenska telegrafverkets halfsekelsjubileum porträtt och biografi af Sveriges första, i statens tjänst anställda kvinnliga telegrafist, hvilken på jubileumsdagen afgick ur verket efter uppnådd pensionsålder.

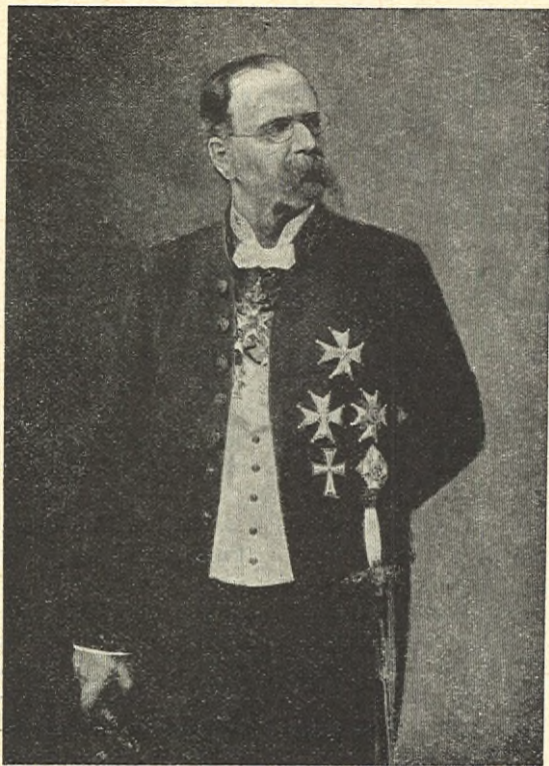
Härtill foga vi i dag nedanstående rader om vårt telegrafverks uppkomst och några ord om dess olika styresmän med anledning af den sistlidne söndag, den 1 november, uppnådda halfsekelsdagen.

De första, som i Sverige nedlade arbete på problemet att skapa en elektrisk telegraf, voro A. L. Fahnehjelm och I. F. von Heland, hvilka 1842 och 1843 konstruerade apparat dock aldrig kom till egentlig användning.

Den 1 november 1853 började den egentliga telegrafkorrespondensen i vårt land och planen för de första telegraflinjerna hade på kunglig befallning uppgjorts af generalmajor Carl Akrell. Sedan gick utvecklingen af linjerna relativt hastigt, den ena viktiga förbindelseleden upprättades efter den andra och i slutet af 1860-talet kunde vårt lands invånare genom direkta underhafs-kablar till de kringliggande länderna sätta sig i telegrafisk korrespondens med hela världen.

ALTARBEKLÄDNADEN TILL DEN NYINVIDGA OSCARSKYRKAN.

GENERALDIREKTÖR E. STORCKENFELDT. PORTRÄTT AF PROF. A. LJUNGSTEDT, AFTÄCKT Å TELEGRAFSTYRELSENS SESSIONSRUM PÅ 50-ÅRSFESTEN D. 1 NOV.

GENERALMAJOR C. AKRELL, SVENSKA TELEGRAFVERKETS FÖRSTE CHEF. EFTER ETT PORTRÄTT Å KUNGL. TELEGRAFSTYRELSEN.

Telegrafverkets förste chef blef generalmajor C. Akrell. Han var 73 år, då han öfvertog denna post, hvilken han under 10 år skötte på ett utomordentligt framstående sätt. Utom generalmajor Akrell må vi här erinra om generaldirektörerna P. Brändström, D. Nordlander och E. Storckenfeldt.

Den sistnämnde, som från år 1880 till sin död år 1902 stod i spetsen för vårt telegrafverk, var i hög grad en kraftens och initiativets man och vidtog många för vårt telegrafväsendes utveckling gagnande reformer. Telegrafverkets nuvarande chef är, som bekant, generaldirektör M. Sahlin.

Minnesdagen högtidlighölls den 1 dennes af Telefrafällskapet dels genom att ett större antal af telegrafverkets personal vid middagstiden samlades i styrelsens sessionsrum, hvarvid aftäcktes ett af artisten A. Jungstedt måladt porträtt af generaldirektör Stockenfeldt (här afbildadt), dels genom ett kl. 7 e. m. å Grand Hotell anordnad möte mellan telegrafanstämman. Vid detsamma hölls föredrag af bland andra byråchefen M. Wennman. Till mötet, som åtföljdes af supé och samkväm, voro inbjudna civilministern samt generaldirektörerna Sahlin, von Krusenstjerna och Nordström m. fl.

Det här framställda porträttet af generalmajor Akrell är hämtadt ur den orienterande festskrift, som telegrafverket låtit utgifva med anledning af bemärkelsedagen.

KVINNAN VID DE ALLMÄNNA LÄROVERKEN. Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk har nu afgifvit yttrande med anledning af den af fil. dr Anna Ahlström m. fl. hos k. m:t gjorda hemställan om rätt för kvinnor att på samma villkor som män bli anställda och befordrade till ordinarie lärare vid de allmänna läroverken.

Direktionen anser sig ej kunna förorda bifall till denna hemställan. I de lägre klasserna kunde kvinnliga lärare vara bra till en viss utsträckning, men med hänsyn till krafter och uthållighet lämpade de sig ofta ej till fast anställning ens i dessa klasser. Vidare framhåller direktionen, att kvinnans pensionsålder måste sättas tidigare än mannens, och att dennes lön måste afpassas så, att den förslår till försörjande af familj. Däremot förordar direktionen likställighet så vidt möjligt emellan lärare och lärarinnor vid samskolor.

Mot direktionens beslut har reservation anmälts af borgmästaren Lindhagen.

THEODOR MOMMSEN, den snillrike tyske historikern, som förra året hedrades med det litterära Nobelpriset, har i dessa dagar afidit i Berlin i en ålder af 86 år. Hans porträtt jämte kortfattad biografi återfinnas i Idun n:r 50 för 1902, till hvilket nummer vi hänvisa.

DIAMANTKORSET. EN UNGDOMSNOVELL AF DANIEL FALLSTRÖM.

(FORTS. FR. FÖREG. N:R.)

»SI SÅ, Ary! Ni artister äro då ett besynnerligt folk, som icke tillåter någon att ta del af ert arbete, förrän det är fullfärdigt. I arbeten så hemligt, som vore ert förehafvande en synd och inte ett af jordens friaste, ädlaste yrken. Jag är nu säker på, att det där är ett godt arbete, fast jag icke förstår att bedöma det, åtminstone är det ett tusan så täckt flickansikte!»

»Kommer att bli, ty ännu ser det tämligen...»

Han afbröts genom Marguerites inträdande, hvilken med sin gälla, in till märg och ben trängande röst underrättade Ary om, att en ung elegant fröken begärde att få tala med honom.

»Hvad tusan, en ung elegant fröken här hos mig!» utbrast Ary i hög grad förvånad. »Bed henne genast vara af den godheten att stiga in... eller vänta, ska jag själf ta emot henne!»

Han gick genast ut, och Jean Bernard lämnade sin plats vid staffliet för att genom fönstret kasta en blick på den okända, unga dam, som nyss anländt till Murgrönsnästet. Och verkligen! Där stod hon leende i det fulla, klara solljuset, klädd i en ljusgrå promenaddräkt, med en enkel halmhatt på hufvudet och en liten, ytterst liten väska af skinn vid vänstra sidan. I ena handen höll hon Arys skissbok och i den andra en lång, järnskodd staf, just en sådan som man begagnar att stödja sig på vid en fotvandring i bergsbygden.

Jean Bernard såg och såg, och det var ganska lustigt att se gubbens förvånade, ja, förbluffade min, då han började upptäcka en viss, i ögonen fallande likhet mellan porträttet på staffliet och den vackra obekanta flicka, som stod rodnande där ute vid sonens sida. Plötsligt började Jean att darra af en inre rörelse, som fick makt med honom, och han sträckte osedd sina armar emot henne.

»Det är hon!» ropade han utom sig af för-tjusning, »det är Louise de Marimar, min husbondes älskade dotter. Jag känner nu tydligt igen denna raka profil, dessa mörka, strålande

ögon, som hennes mor ägde, där... där i handen håller hon ju min sons skissbok. Ja, det är hon, därom finns intet tvifvel.»

Han höjde därefter sina ögon mot den molnfria sommarhimmel, som blickade in genom fönstret, knäppte med samma fromhet som markisen, då denne tackat Gud för sin dotters räddning, ihop sina händer och hviskade sakta: »Välsigne Gud fröken Louise de Marimars inträde öfver min ringa tröskel, må hon bli den försonande länken mellan min ädle herre och mig!»

Just i det samma ljud Arys muntra, frimodiga röst utifrån:

»Hallå, pappa Jean, vi ha fått främmande, du!»

»Jag hälsar er som min och slottet Marimars unga härskarinna,» sade den gamle f. d. kammartjänaren, böjande ett knä för Louise, när hon vid Arys hand trädde in i rummet.

Louise fattade rörd hans händer och ville förmå honom att resa sig, men han förblef i sin knäböjande ställning och betraktade med trofasta, fuktiga ögon henne, som han i forna dagar så många gånger gungat på sitt knä och bragt till sömns med någon gammal medeltidsvisa, som han sjungit för henne, eller genom att berätta en historia om någon rid-dare af ätten Marimar, ty han var lika väl som hans herre, markisen, förfaren i dylika saker.

»Hvad ni vuxit och blifvit vacker, sen jag såg er sist, fröken Louise,» sade han, »hvad ni blifvit lik min herre, den käre markis de Marimar!»

»Ni är således inte ond på min far, ni hatar honom inte?»

»Jag skulle hata honom! Ni vet då att han jagat mig ifrån sig, att han anser mig som en tjuf, en ärelös bedragare?»

»Tjuf! — bedragare!» utbrusto Louise och Ary på en gång, seende förskräckta på hvarandra och sedan med sorgsna blickar betraktande den gamle.

»Min bästa vän,» sade Louise slutligen efter en stunds tystnad, »jag visste inte detta, jag visste endast, att min far ansåg er hafva begått ett brott emot honom, men hvaruti detta bestod, har han aldrig sagt mig. Men nu, då slumpen förde dessa förfärliga ord öfver edra läppar, då ni själf till en del afslöjat orsaken till brytningen mellan er och min far, besvär jag er att omtala allt, på det att jag måtte få öfvertyga min far om er oskuld, ty att ni... att ni skulle smutsat er hand genom att bestjåla er herre, det finner jag otänkbart — ja, rent af löjligt, min gamle vän!»

Jean Bernard svarade genom att vördnadsfullt föra hennes händer upprepade gånger till sina läppar. Därpå reste han sig, sköt fram en stol och bad Louise vara af den godheten att taga plats, hvilket hon också genast gjorde.

»Nå, men ni svarar mig inte, herr Bernard!»

»Emedan detta inte tillkommer mig, utan er far.»

»Ja, då lär jag väl ständigt få lefva i oviss-het, ty han vill ingenting säga: liksom för er är detta ämne äfven honom förhatligt.»

De stodo alla tre tysta en stund, syssel-satta med pinsamma tankar. För att komma till ett gladare ämne och få ett samtal i gång, frågade Ary i en tvunget munter ton:

»Säg oss då, fröken de Marimar, hvem som omtalat för er, att vi bodde djupt här inne i skogen, i den här lilla stugan, ty vi äro i högsta grad nyfikna att få veta det? Har ni någon talisman, som berättar er hemligheter?»

Louise log skälmskt, när hon svarade:

»Ni gissar verkligen rätt! Ett dött ting har sagt mig, hvar jag borde söka min räddare

**STIL!
SKÖNHET!
STYRKA!**

Mölnlycke Möbelfabriks Utställning, 18 Birger Jarlsgatan 18. Rikstelefon 76 14. Allm. Telef. 76 14.

Möbler såväl eleganta som enkla; allt i solidt och förstklassigt utförande. Sängar, Sängkläder, Mattor och Gardiner.

Ritningar och kostnadsberäkningar upprättas beredvilligt på begäran. Egna Arkitekter och Dekorörer. Filialer: Göteborg, Malmö.

Förnämsta tvättmedel

äro och förblifva dock vid finare tvätt

HYLINS Ekonomi-Tvål

och vid gröfre tvätt (byk)

HYLINS Prima Tvätt-Tvål

för att ännu en gång till honom frambära min tacksamhet. Den där boken, som ni håller i handen . . .»

»Hvad för slag? min skissbok! Huru är det möjligt!»

»Gif mig boken, så skall allt bli er klart, herr Ary!»

Han räckte henne den med en lätt bugning och hon slog upp, bläddrade i den och bad slutligen Ary komma själf och se och på så sätt finna lösningen på gåtan, hvilken han borde varit den förste att finna utan hennes hjälp. Ary såg öfver hennes axel ned på ett af bokens velinblad, på hvilket fanns en teckning i svartkrita, gjord af honom själf och föreställande Murgrönsnästet, och under denna idyll i svartkrita stod namnet på stället jämte orden: mitt barndomshem.

»Ah, nu förstår jag! Och det förvånar mig att jag inte kommit att tänka på att min skissbok kunde tjäna er till adresskalender. Men hvem har då beskrifvit vägen hit för er, ty om denna säger då min svartkritsteckning ingenting?»

»Hvem som sagt mig, hur jag skulle gå för att komma hit? — jo, min far i egen person!»

»Markisen!» ropade Jean med strålände blickar, »det är således han, som skickat er hit, fröken Louise! Markisen kommer således ännu i dag i håg det ställe, där vi tillbragte så många glada somrar tillsammans, och han kände ännu i dag så väl till vägen, som leder hit, att ni kunde följa den på hans blotta beskrifning?»

»Ja, som ni ser, herr Bernard!»

»Men att öfverraska oss så tidigt på morgonen, min fröken,» sade Ary i förebrående ton, »det var ingalunda rätt gjordt af er. Se bara, i hvilken oordning allt befinner sig, men ni torde ursäktat oss, fröken de Marimar, då ni får veta, att detta rum är på en och samma gång sängkammare, matsal, atelier och drifhus.»

»Ah, min herre, ni bor ju som i en riktig liten rosengård, och då jag från bergen blickade ned på ert täcka fågelbo, förekom det mig, som skulle världens sorger förgäfvets söka att trifvas här, och jag längtade — så lät då bli att skratta, herr Ary! — ja, det är verkligen sant, att jag längtade efter att få träda in under ert tak, herr Bernard.»

»Ni längtade! . . . men nu . . . sedan ni fått veta . . .»

»Fått veta? — jag vet ännu ingenting! Min far må tänka om er, hvad han vill, jag har min tanke för mig, och . . . jag tror på er båda!»

Hon fattade Bernards och Arys händer och tryckte dem varmt. Gubben Bernard kunde då icke längre dölja sin rörelse utan sjönk ned på en stol, förde händerna till ansiktet och grät som ett barn, grät af både glädje och sorg på en gång.

»Hvarför gråter ni, herr Bernard?» utbrast den unga flickan och lät sin mjuka, fina hand smekande glida öfver hans snöhvita hjässa, »hvarför gråter ni?»

Han tog hennes hand mellan sina båda och sade med en af tillbakahållen rörelse dämpad röst:

»Hvarför? jo emedan jag är glad öfver, att det ännu finnes en Marimar, som tror på en Bernard. Och då är ännu icke allt hopp förloradt, att min herre, markisen, en dag genom er, fröken Louise, får kännedom om min tillgifvenhet för honom, en tillgifvenhet, som till och med förlåter, att han satt en fläck på min ära. Men en gång skall nog Gud i sin allgodhet låta rättvisa vederfaras mig, och då skall hela världen finna, att den handling, som jag under tystnad låtit människorna småda mig för, var det en plikt att påtaga mig. Det är mitt lifs stolthet att jag tegat och lidit under dessa många, långa år, ehuru ett ord af mig skulle ånyo öppnat markisens famn för mig och låtit mig, fri från hvarje skugga af misstanke, åter inträda i den tjänst, släkten Bernard från urminnes tider innehaft på slottet Marimar. — Jag har lidit för att er far skulle . . . men jag är ett stort barn, som inte kan behärska sina känslor, och jag glömmar min skyldighet som värd! Ni har ju gått en lång väg, och morgonluften ger aptit. Tillåter ni, att jag låter mor Marguerite laga i ordning en omelett och koka en kopp te? — Säg ifrån bara, hur ni vill ha det!»

»Tack, min vän, men jag har nyss ätit frukost. Låtom oss i stället ta herr Arys tafla där borta i betraktande: jag är en stor vän af målarekonsten, ehuru jag själf icke kan dra ett rakt streck på ett ark velin!»

Vid dessa ord rodnade den unge målaren, och gubben Bernard reste sig häftigt i afsikt att på något sätt, som han i hast kunde finna på, hindra Louise från att se, att sonen i tankarne hade hennes bild så lefvande för sig, att han varit i stånd till att teckna den ur sitt minne. Likväl behöfde icke Jean Bernard oro sig, ty Louise förde just i det samma handen till pannan, som erinrade hon sig något, och framtagande växeln ur den lilla skinnväskan, höll hon leende upp den i vädret framför den ännu förlagne Ary, som icke kunde låta bli att tänka på den stund, då Louise skulle finna utkastet till sitt porträtt och därigenom honom själf löjlig.

»Herr Ary Bernard, ni vill ju göra mig en tjänst?»

»Tusen!»

»Jag begär för ögonblicket bara en, de öfriga nio hundra nittionio skall jag framdeles använda i mån af behof!» svarade hon skrattande.

»Nå väl, hvad vill ni, att jag skall göra?»

»Ta det här hopvikta papperet, stoppa det i er kappsäck, och öppna det inte förrän ni kommer till Paris! — lofvar ni mig detta?»

»Nej, det lofvar han icke!» svarade den gamle Bernard med fast stämma i sonens ställe. Louise blef så häpen, att hon tappade växeln, som föll ner framför Jean Bernard, hvilken böjde sig och tog upp den.

Under tiden passade Louise på tillfället och smög sig, så att ingen märkte det, fram till staffliet och kastade en blick på den nyss påbörjade taflan.

»Nej, det är ju jag själf! och så likt sedan! — den gamle Sigismund Grenier gjorde det inte på långt när så bra!» ropade hon förtjust.

Då far och son vände sig om, funno de henne stående med utkastet i sina händer, ömsom betraktande detta och ömsom sin bild i en på väggen hängande spegel för att jämföra den målade bilden med den, som spegeln återgaf.

Ary skyndade fram och ville med mildt våld taga taflan ifrån henne.

»Förlåt!» sade han, »men var god ge mig

den där taflan tillbaka; det var inte meningen att ni skulle se den!»

»Inte?»

»Nej, jag roade mig endast på morgonen med att ur minnet söka fästa edra drag på duken . . . jag skall genast utplåna mitt arbete med ett par penseldrag, om ni tillåter!»

»Tvärtom! ni skall vara snäll att måla den färdig och sedan skänka mig den som ett minne af er! — si så, herr Ary, inga försök att komma undan! — om ni behöfver originalet för att fullborda utkastet, står detta, när ni finner för godt, till er disposition!»

Ary betraktade henne med en strålände blick och med ett leende på läpparne. Det var verkligen mer än han kunnat drömma om! Han skulle då få återse henne så ofta han ville, han skulle äga konstnärens rättighet att ordna dessa mörka, glänsande lockar, att taga hennes fina, hvita händer i sina för att få dem att hvila i en passande ställning, och timalt skulle han, — ja, måste han då betrakta dessa drag, som blefvo honom kärare, ju längre han såg på dem. Å, hur gärna ville han nu ej måla den där lilla taflan färdig, men hur långsamt skulle han icke arbeta! Ja, han skulle uppfylla hennes begäran, efterkomma hennes önskan! Han ämnade just säga henne detta, då han plötsligt påminde sig, att markis de Marimar aldrig skulle tillåta, att sonen till en Bernard målade hans dotters porträtt, hade några »mellan fyra ögon» med henne. Den stackars gossen bleknade vid denna påminnelse, och han förbande inom sig ödet, som satt honom i dylika förhållanden och beröfvat honom hvarje hopp om att kunna vinna markisens bevägenhet.

»Men hvad skall er far, markisen, säga? Han skall aldrig tillåta er att sitta för mig!» sade han och såg sorgset på det ofullbordade porträttet, ty han tänkte väl, att det aldrig skulle tillåtas honom att fullborda det.

Jean Bernard hade under samtalen mellan Louise de Marimar och Ary stått med växeln i sin hand, försjunken i djupt begrundande och öfvertänkt, på hvad sätt han skulle kunna lämna henne den tillbaka, ty inte för ett ögonblick hade tanken att låta sonen mottaga den fallit honom in. Då Ary nu nämnde markisen, väcktes gubben Bernard ur sina tankar, och han trädde beslutsamt fram till Louise, som just stod i begrepp att besvara Arys fråga.

»Fröken Louise de Marimar, jag ber er återtaga den här växeln, ty min son kan inte emottaga den.»

Hon ställde taflan ifrån sig på staffliet och fattade gubben Bernards hand, som han halft motvilligt lät henne behålla, ty han var rädd för, att den lilla häxan kunde öfvertala honom att gå ifrån ett beslut, som han ansåg, att hedern fordrade, att han höll fast vid, om än markisens tio tusen francs voro skänkta af uppriktig tacksamhet och välvilja, hvilket den finkänslige gamle icke trodde vara fallet.

»Och hvarför kan Ary, — förlåt herr Ary inte mottaga den? Betänk, herr Bernard, att min far skall känna sig sårad af att se er visa tillbaka det enda bevis, han kan gifva på sin innerliga tacksamhet, och för öfrigt är det icke ni, utan er son, som här faller utslaget.»

Ary, som denna fråga också egentligen gällde, hade nu återvunnit fattningen och med sin vanliga frimodiga och till hjärtat gående röst sade han:

»Jo, min bästa fröken, det fins verkligen ett bättre sätt för herr markisen att visa mig sin tacksamhet, så vida han öfver hufvud taget är skyldig mig någon sådan.»

»Och detta vore? Säg ut bara!»

»Att han tillåte mig måla ert porträtt. Det skulle bevisa, att han verkligen hyste intresse för mig, och att en Bernard ännu ägde hans aktning och förtroende. Säg honom detta och säg honom äfven, att jag tror, att en konstnär blir större, ju fattigare han är, såvida han i sitt bröst bär en gnista af den heliga flammans, och äger han icke den, kunna ej millioner göra honom till en konstnär!»

Louise hade under tyst förtjusning åhört honom, och när han slutat, slöt hon ännu en gång Bernardarnas händer i sina och sade med sin ljufva, låga stämma:

»Från denna stund bilda vi ett förbund mot markis de Marimar i akt och mening att förmå honom åter öppna slottets portar för den gamle Jean Bernard och hans son, Ary. — Nu . . . nu tror jag fullt och fast på er båda och inom kort — se här min hand därpå! — skall markis de Marimar göra det samma!»

(Forts.)

GLÖM EJ

Jubileumsfondens sparbössor!

KUNGL. TEATERN uppförde i söndags »Mefistofeles» med fröken *Svärdström* för första gången som Margareta. Den i sig själf ju ej stora stämman gjorde sig rätt väl gällande, och framställningen hade att uppvisa förtjänster, om den ock i sin helhet bar prägeln af något barnsligt, något omoget. Den unga behagliga sångerskan rönt lifligt bifall af den talrika publiken.

— På måndagen återupptogs k. teaterns sista nyhet »Eugen Onegin», som på grund af hr Forsells ledighet legat nere hela oktober månad.

— Till onsdagens norska konsert å k. teatern under anförande af norska Nationalteatrets kapellmästare Johan Halvorsen få vi återkomma i nästa nummer. I en notis från k. teaterns kansli påpekades, att denna konsert såväl som den förut gifna med biträde af madame Carreno ingår bland k. teaterns »planerade» symfonikonsorter för säsongen. Då sålunda en plan för dessa symfonikonsorter torde förefinnas, skulle det helt säkert intressera hela vår musikaliska allmänhet att redan nu få ett meddelande om den planen.

VASATEATERN. Det blef tyvärr icke den allra lyckosammaste reentrée vid Stockholmsscenen, som fröken *Karin Svanström* gjorde i *Edvard Brandes* »Primadonnan». Stycket i och för sig

var nog så intressant, rymmande som man kunde vänta betydande fonder af fin människokänedom och resignerad lefnadsvishet, men dess litterära värde motsvarades ingalunda af framställningens. At titelrollen lyckades, som sagdt, frkn Svanström ge föga trovärdighet och inre lif — det var tom teaterchablon mest allt igenom. Med undantag af hrr *V. Lundberg* och *de Verdier* i ett par välgjorda biroller kommo äfven de öfriga framställarna allt för långt efter föfattarens intentioner för att hufvudintycket skulle kunna bli något annat än den känsla af missmod, som i reproduktionen förfuskade konstverk alltid inger den sanna konstläraren.

Det är nu vårt hopp, att en annan och för hennes begåfning kanske bättre anpassad uppgift snart skall gifva den unga skådespelerskan tillfälle att rehabilitera sig inför den stockholmska teaterpubliken, och med kännedom om hennes

»ENGELBREKT OCH HANS DALKARLAR» PÅ ÖSTERMÄLMSTEATERN. 1. DALKARLARNE DRAGA UT TILL STRIDEN UNDER ANFÖRANDE AF ENGELBREKT. 2. ENGELBREKT INFÖR RÅDET PÅ VADSTENA SLOTT. A. BLOMBERG FOTO.

för ofta bevisade både talang och energi äro vi öfvertygade, att hon icke skall låta det tillfälliga nederlaget nedslå sig.

ÖSTERMÄLMSTEATERN har gjort ett lyckligt grepp med upptagandet af Aug. Blanches historiska skådespel »Engelbrekt och hans dalkarlar», som fullständigt eröfrade publiken. Klangen i de på en gång naiva och kärnfulla replikerna har ingenting förlorat af sin friskhet och den omväxlande handlingen intresserar fortfarande, i all synnerhet som stycket fått en förträfflig iscensättning och en vaken regie förlänat fart och stämning åt situationerna.

Spelet var godt och jämnt på de flesta händer. Hr *Öberg* deklamerade kanske sin Engelbrekt något för larmande och hr *Wahlboms* unionskonung hade inte helt lyckats stoppa skeppargubben under manteln. Men det skadade kanske heller inte. Som dalkarlen Sven Ulfson utmärkte sig hr *Deurell* för en ypperlig mask och ett spel, som i fråga om natursanning och konstnärlig måttfullhet är värdt högt beröm. Utmärkta voro jämväl fru *Lindlöf* och fröken *Kumlin* som Engelbrekts hustru och dotter.

Vi meddela i afbildning ett par af skådespelets verkningfullare tablåer, nämligen dalkarlarnes uttågande i kriget under Engelbrekts anförande

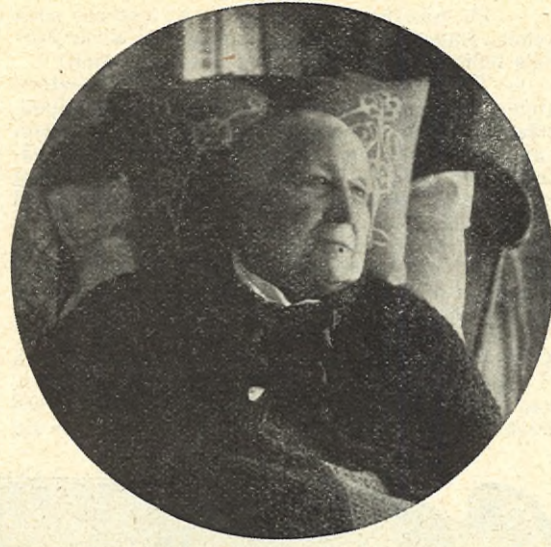
samt scenen på Vadstena slott, då den modige dalahöfdingen tvingar rikets råd att underteckna en skrivelse till de förenade rikenas konung. På den första bilden synas till vänster Engelbrekt med sin hustru och dotter; på den andra bilden står Engelbrekt i midten, omgifven af riksrådet och biskoparne.

FRU CLARY ASPLUND-MORALES gaf i förra veckan en »Lieder-Abend» härstädes, hvarvid den tyska romansdiktningens alster från Bach och till våra dagars moderna mästare såsom Richard Strauss och Hugo Wolf m. fl. förekommo på programmet. Det var en stilblandning, under hvilken börda en mindre temperamentsfull och röstbegåfvad sängerska ovillkorligen skulle ha stupat, men ej så konsertgifvarinnan, som med fin smak skilde sig från de olika numren, därigenom dokumenterande sig som en förträfflig romanssängerska, af hvilkens konst vårt musiklif torde komma att profitera. Ackompanjemangt till samtliga sängerna sköttes förtjänstfullt af hennes make Olallo Morales, som äfven bidrog med ett parsjälständiga pianonummer.

SIGNE VIDELL SOM FRÖDINGS-UPPLÄSERSKA.

SIGNE WIDELL, den begåfvade unga skådespelerkan, hvilken Stockholm har i godt minne från många angenäma aftnar å Södra och Dramatiska teatern, har nu efter ett par års frånvaro åter gladt hufvudstaden med sin talang, denna gång som Frödingtolkerska. Hennes bägge »Frödingaftnar» å Vetenskapsakademien — hvaraf den

FRU HENRIETTE CASPÉR PÅ 80-ÅRS DAGEN.
FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

förstas behållning af soarégifvarinnan anslagits till Frödingsfonden — hade samlat fulla hus, som med liflig sympati och ljudligt bifall mottogo de förträffliga prestationerna. I synnerhet i stycken sådana som »Jägerstamp», »Stadens löjtnant», »I valet och kvalet», »Lille Karl Johan» m. fl. kom fröken Widells fröliga humoristiska gåfva alldeles ypperligt till heders; äfven åt de mera lyriska och känslolagda dikterna skänkte hon en i det hela fin och förstående tolkning, hvilken dock emellanåt föreföll väl öfverarbetadt pretiös, hvarigenom helhetsstämningen allt för mycket söndermulades. »Ett gammalt förmak» t. ex. skulle helt visst ha vunnit på en något enklare framsägning, med förtoningar så att säga i större plan. Detta är dock endast underordnade detaljinvändningar inför den totalfond af varm entusiasm och intelligent uppfattning, som uppbar det hela, och för hvilken den sympatiska föredragarinnan förtjänar de uppriktiga eloger.

FRU HENRIETTE CASPÉR, den från Södra teatern för vår äldre teaterpublik välkända skådespelerkan, fyllde för några dagar sedan 80 år. Fru Caspér är om någon ett veritabelt teaterbarn, ty hon föddes inom vårt gamla operahus murar, där fadern, John Frischman, var teaterfiskal. Efter 7 läroår vid k. teaterns elevskola fick hon anställning vid Pierre Delands teatersällskap, där hon kvarstannade i flere år, kom därefter till den Herslovska truppen, åt hvilken hon i hela 8 år ägnade sitt duktiga artistiska arbete.

Åren 1857—65 inföll fru Caspér's första period vid Södra teatern, hvarefter hon i femton år till-

hörde landsortsscenen, engagerad hos teaterförestandarna J. F. Lundgrén (lustspelsförfattaren »Uller»), Knut Tivander m. fl. Från hösten 1880 tillhörde hon emellertid åter hufvudstaden, först ett år vid Mindre (Hammerska) teatern, därefter vid Södra teatern, där hon kvarstod till 1893, då hon drog sig tillbaka till privatlivet efter att i nära sex årtionden hafva ägnat sig åt den sceniska konsten.

Den äldre teatergenerationen har nog i kärt och lifligt minne fru Caspér's dräpliga Mor Märta i »Oxhandlarn från Småland», hennes drastiska Apollonia Dekisfält i »Studentskor», hennes Kaffe-Lisa i »Frun af stånd och frun i ståndet», mamsell Beate-Sofi i »Spanska konsuln», och hvad de allt heta dessa typer, som hon gaf oss och hvilka beredde vännerna af hennes konst så mycken oförfalskad glädje.

Lika uppuren, som fru Caspér varit i sin konst, lika omtyckt har hon med sitt på en gång anspråklösa och rättframma sätt förstätt att göra sig i privatlivet, och sitt glada humör har hon bibehållit, trots de tyngande 80 åren.

På födelsedagen ägnades henne af minnesgoda gamla vänner en hjärtlig hyllning, och bland de uppvaktande var äfven Iduns speciella fotograf, som på tidningens vägnar tog det porträtt af den aktade gamla skådespelerkan vi här meddela.

ERIKA NISSEN, den bekanta norska pianisten, en af Norges sjäfullaste och finaste utöfvare på pianospelets område, afled för några dagar sedan i den norska hufvudstaden.

Fru Nissen var född i Kongsvinger 1845. Hennes fader var sakföraren Lie, Kongsvinger. Vid 15 års ålder kom hon till Kristiania och blef elev till Halvdan Kjerulf. Senare studerade hon äfven för professor Kullak i Berlin, och vintern 1868 reste hon till Paris, där hon studerade Chopin. År 1869 höll hon under prinsessans af Wales beskydd en konsert i London och under de följande åren skördade hon rika lagrar i Tyskland, Holland, Belgien och Schweiz.

År 1874 ingick hon äktenskap med praktiserande läkaren Oscar Nissen, hvarefter hon åter företog en turné i Europa. På senare tiden har hon mest konserterat i Norge. I Kristiania har hon sålunda årligen gifvit en eller två stora konserter förutom att hon ofta medverkat vid andra musikaliska föreställningar.

ERIKA NISSEN.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 8—14 NOV. 1903.

Söndag: Svartsoppa; Stekt gås med rödkål, äppelmos och katrinplommon; vingelé med mandelbakelser.

Måndag: Köttfärs med potatis; rabarbersoppa med skorpor.

Tisdag: Potatisoppa; stekt gädda med konserverade ärter.

Onsdag: Ragu på gås; mandelpudding.

Torsdag: Brynt vitkålssoppa med frikadeller; pösmunkar med sylt.

Fredag: Kalkfotletter med ärter; äppelsoppa.

Lördag: Stekt sill med grädd och lök; smörgröt med mjölk.

RECEPT:

Svartsoppa (f. 6 pers.). Kråset af 1 gås, 4 dcl. gäs- eller svinblod, 4 msk. mjöl, 2 lit. buljong, 1/2 lit. spad, hvari kråset kokat, 1/2 tsk. hvitpeppar, 1/2 tsk. ingefära, 8 stötta nejlikor, 3—4 tsk. salt, 6 msk. socker, 5 msk. god spritättika, 1 lit. färska äpplen, 2—3 msk. portvin eller maderia.

Beredning: Gåskråset (hufvud, hals, vingspetsar, fötter, hjärta och mage) skallas i kokande vatten och får ligga i kallt vatten öfver natten. Lefvern och halsskinnet tillvaratagas och användas till gäsleferkorf. Kråset påsättes i 1 lit. kallt vatten tillsatt med 1 tsk. salt och får koka med tätt slutet lock omk. 3 tim. Äpplena skalas och skäras i klyftor, katrinplommonen sköljas väl i ljumt vatten, och frukten kokas därefter mjuk i kort spad. När köttet är mörkt, tages det upp och skäres i bitar samt lägges i soppskålen. Spadet silas och skummas noga. Blodet silas och vispas samt nedröres i mjölet jämte 1/2 lit. af buljongen. Den öfriga buljongen jämte spadet får koka upp och blodet tillsättes under stark vispning. Soppa får under vispning koka 10—15 min., hvarefter den kokta frukten med sitt spad lägges, och soppa afsmakas noga med kryddorna, ättikan och vinet samt serveras.

Stekt gås (f. 12 pers.), 1 ung, gödd gås, 1 citron, 1 1/2 msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 1 lit. färska äpplen, 1 1/2 hg. katrinplommon, 1 1/2 lit. efterbuljong eller vatten.

Sås: 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, köttjus, 2 msk. köttextrakt, 1 tsk. soja.

Till garnering: Persilja eller kruskål.

Beredning: Gåsen svedes öfver sprit- eller gaslåga och tvättas ren med ljumt såpvatten och mjuk borste. Den öppnas, urtages, sköljes väl med kallt vatten, torkas och gnides med citronen. Hufvudet med halsen, vingspetsar, fötter, mage, hjärta och lever tillvaratagas och användas till svartsoppa. Istret uttages och lägges i kallt, saltadt vatten tillika med det ister som plockas af tarmarna. Gåsen peppras och saltas invändigt samt fylls med de skalade äpplena, skurna i stora klyftor, och de förvållda katrinplommonen. Den hopsys, uppsättes, och gnides utvändigt med salt samt lägges i en långpanna och insättes i varm ugn att brynas, under det den ofta öfveröses med det fett som bildas. Då gåsen är väl brynt spådes den med den kokande vätskan, litet i sänder och öfveröses hvar tionde minut. Till stekningen åtgår 3—4 tim. Gåsen upptages och trådarna borttagas, hvarefter den skäres och upplägges hel på serveringsfatet samt garneras med persilja och frukten med hvilken den varit fyllt.

Köttjusen silas och skummas noga. Smöret brynes och fräses med mjölet, köttjusen tillsättes, litet i sänder jämte köttextrakten och sojan och såsen får koka 10 min., hvarefter den afsmakas.

Gåsen serveras med brynt potatis, rödkål, äppelmos och ättikgurkor.

Istret smältes och kokas med ett äpple och en liten lök, får stelna, saltas, och användes som smör.

Gåsister användes äfven med fördel vid kokning af klenäter.

Rödkål (f. 6 pers.). 1 medelstort rödkålshufvud, 1 msk. smör, 1 knif-sudd salt, 1 msk. socker, saften af 1/2 citron eller 1 msk. ättika.

Beredning: Kålhufvudets yttre blad borttagas. De öfriga lossas försiktigt från stocken och skäras i fina strimlor, hvilka sköljas och få afrinna.

Smöret smältes i en kastrull, kålen ilägges och kryddorna jämte citronsaften tillsättes, hvarefter kålen får sakta koka, med slutet lock omkring 2 tim., under det att den då och då omröres. Kålen afsmakas noga. Serveras till feta köttträtter i allmänhet.

Vingelé (f. 6 pers.). 2 hg. toppsocker, 4 dcl. vatten, skal och saft af 1 citron, 20 gr. gelatin, 3 dcl. franskt vin, 3 dcl. maderia.

Beredning: Af sockret och vattnet kokas en klar simmig lag. Därefter tillsättes genast skalet och saften af citronen jämte det sköljda och i 1 dcl. varmt vatten upplösta gelatinet samt vinet. Blandningen omröres väl och silas genom en i hett vatten urvriden servett, uppspänd på silstol. Geléet hålles antingen i geléskål eller i en väcker å la daubeform, förut sköljd med kallt vatten, får stelna och garneras, om

det stjälpes upp, med litet sönderhackadt gelé.

Mandelpudding (f. 6 pers.). 1 hg. sötmandel, 4 bittermandlar, 3 äggulor, 50 gr. socker, 4 blad gelatin, 2 msk. varmt vatten, 1/2 lit. tjock grädd.

Beredning: Mandeln skallas, torkas och drifves genom mandelkvarn. Äggulorna och sockret röras i 20 min., hvarefter mandeln tillsättes. Gelatinet spolans med kallt vatten, upplöses i det varma vattnet, får afsvalna och nedröres i äggmassan. Grädden vispas till hårdt skum och tillsättes. Massan slås i en geléskål eller vattensköldj bleckform och får stelna 3—4 tim. Då puddingen skall stjälpas upp hålles formen ett ögonblick i varmt vatten. Den garneras med frukt eller gelé.

Smörgröt (f. 6 pers.). 225 gr. godt smör, 310 gr. fint hvetemjöl, 2 lit. kokande mjölk, salt, socker.

Beredning: Smör och mjöl sammanfräses, mjölen tillsättes litet i sänder under flitig rörning och gröten får koka omk. 20 min. Den afsmakas med salt och socker och serveras med gräddmjölk eller saftsås.

